

Jaarbericht 2022

Procesvertegenwoordiging Hof van Justitie van de EU

Inbreng van de Nederlandse regering

2Ya
Jier
liro
osc
ich
Ba
iIsI
iSa
ant
2Ja
ina
iud
ibu
ari
rad
uLJ
am
aK
ing
rop
3Br
JIN
iTel
Ch
inA
gra
iev
2M
pro
Hel
iLu
Ro
oR
hai
Xth
jzh
hiP
igu
gC
ar
err
lan
iiPr
oli
ina
slo
inti
/as
ilni
sD
aK
asb
iru
2nL
ion
wai
lah
inc
iels
Ne
siT
ho
isA
ian
iga
Vlu
hol
got
ing
an
ao
iga
3ue
res
biP
nTi
op
ak
laa
niR
ers
3ak
ireJ
tta
reb
ngt
Tsa
...

Inhoudsopgave

Voorwoord	8
------------------	----------

Hoofdstuk 1 Procesvertegenwoordiging bij het Hof van Justitie van de EU	12
--	-----------

Plaats en bezetting	13
Zaakbehandeling	13
Totstandkoming van de Nederlandse inbreng: de ICER-H	13
Procedures voor het Hof en het Gerecht	14
Rechtstreekse zaken	15
Advieszaken	16

Hoofdstuk 2 Uitspraken van het Hof van Justitie, het Gerecht en het EVA-Hof	20
--	-----------

Aanbestedingsrecht	21
Asiel en Migratie	22
Auteursrecht	27
Beroepskwalificaties	27
Burgerschap	28
Compensatie luchtpassagiers	30
Douane	30
Externe betrekkingen	31
Fiscaal recht	32
Gegevensbescherming	34
Institutioneel recht	37
Investeringsbescherming	38
Landbouw en visserij	39
Mededinging	39
Milieu	40
Rechtsstaat	42
Sancties	44
Sociaal recht	44
Sociale zekerheid	45
Staatssteun	46
Strafrecht	47
Vertrouwensbeginsel	49
Vervoer	50

Voedsel- en warenregelgeving	50
Vrij verkeer – Diensten	51
Vrij verkeer – vestiging	53
Doorhalingen	54
Bijlage 1 In 2022 afgedane zaken met Nederlandse inbreng	56
Bijlage 2 Aanhangige zaken per 17 april 2023 waarin de Nederlandse regering meedoet	62
Bijlage 3 Statistieken van de Nederlandse inbreng bij het Hof van Justitie en het Gerecht in 2022	70

Voorwoord

Voor u ligt het jaarbericht voor 2022 van de Nederlandse procesvertegenwoordiging bij het Hof van Justitie van de Europese Unie, het Gerecht en het EVA-Hof. Deze Europese hoven hebben ook het afgelopen jaar over uiteenlopende onderwerpen uitspraken gedaan. Bijvoorbeeld over het door Polen en Hongarije aangespannen beroep tegen de MFK-rechtsstaatverordening, over het gebruik en de bewaarplicht van persoonsgegevens ter bestrijding van criminaliteit en over de verhuizing van het Europees Geneesmiddelenbureau naar Amsterdam.

De rechtspraak van de Europese hoven beschermt de rechten en vrijheden van ongeveer 450 miljoen Unieburgers en kan grote invloed hebben op het Nederlandse recht en beleid. Om die reden brengt de Nederlandse regering actief haar visie naar voren in zaken bij de Europese hoven.

Ook in zaken waarin de waarden van de Europese Unie aan de orde zijn, is de Nederlandse regering actief. Sinds 2018 spelen er bij het Hof ruim 50 zaken waarin de rechtsstatelijke waarden en rechterlijke onafhankelijkheid centraal staan, veelal na prejudiciële vragen uit Hongarije, Polen en Roemenië. Nederland nam de afgelopen jaren deel aan 24 zaken op dit gebied. In 2022 deed het Hof uitspraak in 5 zaken waaraan is deelgenomen.

| 9 |

In totaal heeft de Nederlandse regering in 66 zaken die de Europese hoven in 2022 hebben afgedaan een bijdrage geleverd. Door het Hof zijn 51 uitspraken gedaan in een prejudiciële procedure waaraan de Nederlandse regering deelnam. Van die uitspraken zijn er 14 gewezen naar aanleiding van door Nederlandse rechters gestelde vragen over de uitleg van het Unierecht. De Nederlandse regering heeft in 1 zaak beroep ingesteld en heeft in 13 rechtstreekse zaken geïntervenieerd aan de zijde van één van de hoofdpartijen bij het geschil. Ook heeft Nederland opmerkingen ingediend in 1 adviesprocedure, die door de Belgische regering was geïnitieerd. Het oordeel van de Europese hoven van de in dit jaarbericht besproken zaken komt in meerderheid overeen met het door de Nederlandse regering ingebrachte standpunt.

In september 2022 liepen de termijnen van de Nederlandse rechters bij het Gerecht af. Er is afscheid genomen van René Barents als rechter. Hij was – na zijn eerdere functie als rechter in het voormalige Ambtenarengerecht – sinds september 2016 rechter in het Gerecht. Hij is opgevolgd door Steven

Verschuur die als rechter in het Gerecht is benoemd tot en met augustus 2028. Marc van der Woude is herbenoemd en hij is herkozen als president van het Gerecht. Hij vervult deze functie al vanaf september 2019

Het jaarbericht is in twee hoofdstukken ingedeeld. Het eerste hoofdstuk geeft een overzicht van de werkzaamheden van de Nederlandse procesvertegenwoordiging in Luxemburg. Het tweede hoofdstuk bevat een nadere toelichting op de uitspraken in zaken waaraan Nederland heeft deelgenomen.

Wij hopen dat dit jaarbericht de Nederlandse inbreng in Hofzaken inzichtelijk maakt. Mocht u naar aanleiding van dit jaarbericht vragen en/of suggesties hebben dan stellen wij dit zeer op prijs. Deze vragen en/of suggesties kunt u sturen naar DJZ-ER@minbuza.nl. Ook wijzen wij u graag op de website van het Expertise Centrum Europees Recht van de afdeling Europees recht van het ministerie van Buitenlandse Zaken voor meer informatie over Unierechtelijke vraagstukken (www.minbuza.nl/ecer).

| 10 |

Ten slotte spreken we onze dank uit aan onze oud-collega Michelle de Ree voor haar jarenlange inzet en collegialiteit als agent van het Hofcluster. Zij heeft binnen het ministerie van Buitenlandse zaken de overstap gemaakt naar de directie integratie Europa waar zij nu werkzaam is als coördinator van het cluster institutionele aangelegenheden. Wij wensen haar veel succes toe.

Den Haag, 1 mei 2023

Namens de gemachtigden bij het Hof van Justitie en het EVA-Hof,

Mielle Bulterman,

Hoofd van de afdeling Europees recht, ministerie van Buitenlandse Zaken

Jurian Langer, *Hoofd Hofcluster*

Emma Besselink

Marianne Gijzen

Annemarie Hanje

Joost Hoogveld

Pauline Huurnink

Charlotte Schillemans

Auke Kuipers, *gedetacheerd vanuit ABRvS*

Caroline de Waal, *gedetacheerd vanuit CBb*

Siemen van Ditmarsch, *secretaris ICER-H*

Awesta Rassa, *griffier*

Marie Vesayt, *griffier*

Zandria Pattiha, *Paralegal*

Hoofdstuk 1

Procesvertegenwoordiging bij het Hof van Justitie van de EU

Plaats en bezetting

Nederland is een actieve lidstaat bij de Europese hoven. De procesvoering namens de Nederlandse regering bij de Europese hoven wordt uitgevoerd door het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Zaakbehandeling

Momenteel zijn acht juristen bij de afdeling Europees recht van de Directie Juridische Zaken (DJZ/ER) bij het ministerie van Buitenlandse Zaken gemachtigd om in Luxemburg op te treden namens de Nederlandse regering. Deze gemachtigden, ook wel ‘agenten’ genoemd, maken deel uit van het Hofcluster. Naast het Hofcluster bestaat DJZ/ER uit een Adviescluster en het Expertisecentrum Europees Recht (ECER). Het hoofd van de afdeling Europees recht is samen met het hoofd van het Hofcluster verantwoordelijk voor de coördinatie van de procesvoering. Samen met de andere agenten treden zij regelmatig op namens de Nederlandse regering in zaken bij de Europese hoven. Het Hofcluster wordt ondersteund door een griffier. Deze is belast met de registratie van de zaken, de stroom van processtukken van en naar de hoven, en de distributie naar de verschillende departementen. Het Hofcluster coördineert de voorbereiding en de formulering van het standpunt van de Nederlandse regering voor de Europese hoven in zowel prejudiciële als rechtstreekse zaken. Deze zaken kunnen alle mogelijke onderwerpen van het Europees recht beslaan.

| 13 |

Totstandkoming van de Nederlandse inbreng: de ICER-H

Beslissingen over deelname aan een procedure bij de Europese hoven worden genomen in de Interdepartementale Commissie Europees Recht – Hofzaken (ICER-H). De ICER-H is een vaste interdepartementale werkgroep waarin alle departementen zijn vertegenwoordigd. De ICER-H komt elke twee weken bijeen en wordt voorgezeten door het hoofd van de afdeling Europees recht of het hoofd van het Hofcluster. Tijdens deze vergaderingen worden de bij de Europese hoven aanhangige zaken en de door deze hoven gedane uitspraken beoordeeld op hun relevantie en mogelijke gevolgen voor Nederland. In 2022 zijn er bij het Hof en het Gerecht in totaal 1710 zaken aanhangig gemaakt, waarvan 28 naar aanleiding van prejudiciële verwijzingen door Nederlandse rechters. Het Hof en het Gerecht hebben

samen 1666 zaken afgedaan, waarvan 808 zaken door het Hof en 858 door het Gerecht.¹

Reden voor Nederlandse inbreng in een Hofzaak is bijvoorbeeld dat de uitspraak gevolgen kan hebben voor de Nederlandse regelgeving, het Nederlandse beleid, of dat er mogelijk financiële consequenties zijn. Ook streeft de Nederlandse regering middels deelname in een zaak bepaalde Europese rechtsonwikkelingen te beïnvloeden in een door haar wenselijk geachte richting.

Procedures voor het Hof en het Gerecht

Prejudiciële zaken

In een prejudiciële zaak stelt een nationale rechter het Hof een vraag over de uitleg of de geldigheid van het Unierecht. Deze procedure, die wordt geregeld in artikel 267 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU), beoogt een doeltreffende en uniforme toepassing van het Europese recht te waarborgen, zodat een verschil in uitleg van het Unierecht in diverse lidstaten wordt voorkomen. In deze procedure stelt de nationale rechter een prejudiciële vraag in een zogenoemde verwijzingsuitspraak. De term ‘prejudicieel’ duidt erop dat de uitspraak van het Hof over de gestelde vraag voorafgaat aan de eindbeslissing van de nationale rechter. Op deze prejudiciële vraag geeft het Hof antwoord in de vorm van een arrest of met redenen omklede beschikking. De nationale rechter past vervolgens de gegeven uitleg toe op het nationale geschil. Aan de prejudiciële procedure kunnen de betrokken nationale procespartijen, de lidstaten en de EU-instellingen deelnemen door hun standpunt over de gestelde vragen kenbaar te maken aan het Hof. Alle nationale verwijzingsuitspraken worden door het Hof aan het Hofcluster van de afdeling Europees recht toegestuurd. Deze uitspraken worden vervolgens in de ICER-H beoordeeld op een eventueel Nederlands belang. Is er een belang voor Nederland, dan wordt besloten tot deelname aan de procedure voor het Hof.

De prejudiciële procedure kent in beginsel twee fasen: de fase van de

¹ Bron: Gerechtelijke statistieken 2022 van het Hof van Justitie, perscommuniqué nr. 42/23.

schriftelijke opmerkingen en die van de mondelinge behandeling oftewel de zitting. Zaken kunnen evenwel zonder zitting worden afgedaan. Lidstaten kunnen zowel in zaken van eigen bodem als in zaken afkomstig uit andere lidstaten opmerkingen indienen. De Nederlandse regering dient in beginsel altijd opmerkingen in bij prejudiciële zaken die het gevolg zijn van verwijzingsuitspraken van de Nederlandse rechters.

Prejudiciële spoedprocedure en versnelde procedure

De gemiddelde duur van een prejudiciële zaak was in 2022 gemiddeld 17,3 maanden. De duur van de prejudiciële spoedprocedure en de versnelde procedure is aanmerkelijk korter. Deze procedures zijn bij wijze van uitzondering van toepassing en worden geregeld in de artikelen 105 en 107 van het procesreglement van het Hof. Volgens de prejudiciële spoedprocedure, de zogenaamde *Procédure Préjudicielle d'Urgence* (PPU), kan een nationale rechter het Hof verzoeken om een spoedbehandeling van een prejudiciële verwijzing wanneer er vragen aan de orde zijn die betrekking hebben op politieke en justitiële samenwerking in strafzaken of op visa, asiel en migratie (deel III, titel V, van het VWEU). In deze procedure kunnen uitsluitend de nationale procespartijen, de EU-instellingen en de lidstaat van de verwijzingsuitspraak deelnemen aan de schriftelijke fase. De overige lidstaten kunnen wel deelnemen aan de mondelinge behandeling. In 2022 heeft het Hof twee uitspraken gedaan in prejudiciële spoedprocedures waarbij Nederland betrokken was.

| 15 |

Bij de versnelde procedure, de zogenaamde *Procédure Préjudicielle Accélérée* (PPA), kunnen alle lidstaten aan de schriftelijke en de mondelinge fase meedoen. In 2022 heeft de Nederlandse regering aan één PPA zaak meegedaan.

Rechtstreekse zaken

Nederland kan in rechtstreekse zaken optreden als partij of als interveniënt. Als partij kan Nederland zowel optreden in de hoedanigheid van verzoeker als in de hoedanigheid van verweerder. Is Nederland verzoeker, dan stelt hij een beroep tot nietigverklaring in krachtens artikel 263 van het VWEU. Vaak betreffen deze zaken een beroep tegen een Commissiebesluit dat is gericht aan Nederland, bijvoorbeeld met betrekking tot staatssteun. Deze beroepen worden in de regel door het Gerecht behandeld. Hogere voorziening is

doorgaans mogelijk bij het Hof. In 2022 is in één directe zaak uitspraak gedaan waarin Nederland partij was.

Nederland kan zich ook als interveniënt voegen in een zaak tussen derde partijen (particulieren, lidstaten, instellingen). Een interventie dient altijd plaats te vinden ter ondersteuning van een van de partijen. De mogelijkheid voor een interveniënt in een rechtstreekse procedure om eigen punten op te werpen is beperkt. Mede om die reden wordt door de lidstaten selectief gebruik gemaakt van deze interventiemogelijkheid. In 2022 zijn 13 uitspraken gedaan in directe zaken met Nederland als interveniënt.

Ook rechtstreekse procedures kennen in de regel twee fasen: een schriftelijke en een mondelinge. De schriftelijke fase bestaat in de regel uit twee ronden. In de eerste ronde maken de partijen hun zienswijze bekend in een verzoekschrift of verweerschrift. In de tweede schriftelijke ronde doen partijen dit middels repliek of dupliek.

| 16 |

Advieszaken

Op grond van artikel 218, lid 11 VWEU kunnen de lidstaten, het Europees Parlement, de Raad en de Commissie bij het Hof advies inwinnen over de vraag of een beoogde internationale overeenkomst die de EU aangaat, verenigbaar is met de EU-Verdragen. In een dergelijke adviesprocedure kunnen zowel lidstaten als instellingen interveniëren om hun visie naar voren te brengen. Advieszaken doen zich niet elk jaar voor. In 2022 heeft het Hof het door België gevraagde advies over het Gemoderniseerd Verdrag inzake het Energiehandvest niet-ontvankelijk verklaard. Nederland heeft in die procedure schriftelijke opmerkingen ingediend.

De Raadswerkgroep Hof van Justitie

In deze Raadswerkgroep vinden de onderhandelingen plaats over onderwerpen die het Hof aangaan. De Nederlandse inbreng in deze Raadswerkgroepen wordt geleverd door medewerkers van het Hofcluster in samenwerking met de collega's van de (beleids-)Directie Integratie Europa (DIE) en de juridisch adviseur van de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU. De Nederlandse instructies voor de onderhandelingen worden afgestemd in de ICER-H. In 2022 heeft er één bijeenkomst van de Raadswerkgroep Hof van Justitie plaatsgevonden. Daarbij is gesproken over

voorgestelde wijzigingen van het Reglement voor de Procesvoering van het Gerecht. Die wijzigingen hangen samen met eerdere reorganisatie van de werkwijze bij het Gerecht. Zij zijn na goedkeuring gepubliceerd en per 1 april 2023 in werking getreden.²

Het aantal zaken bij het Hof blijft structureel toenemen. In dat kader zoekt het Hof naar mogelijkheden om binnen een redelijke termijn uitspraak te kunnen blijven doen. In 2022 heeft het Hof de Uniewetgever verzocht om zijn prejudiciële bevoegdheid op een aantal specifieke gebieden over te dragen aan het Gerecht, welke mogelijkheid wordt geboden door artikel 256, lid 3 VWEU.³ De discussie hierover wordt gevoerd binnen de Raadswerkgroep Hof van Justitie.

Het EU-Agentennetwerk

Het Hofcluster participeert actief in het netwerk van agenten waaraan alle EU-lidstaten deelnemen. Dit informele netwerk is op Nederlands initiatief in 2002 opgericht. Er wordt binnen het netwerk (elektronisch) informatie uitgewisseld over lopende zaken. Daarnaast biedt het netwerk de gelegenheid om het optreden van de verschillende lidstaten in zaken te coördineren.

| 17 |

Tweemaal per jaar komen alle agenten uit de verschillende lidstaten bijeen. De Nederlandse regering wordt daarbij doorgaans vertegenwoordigd door het hoofd van de afdeling Europees recht en het hoofd van het Hofcluster. In 2022 hebben agentenbijeenkomsten plaatsgevonden in Parijs en Praag. Daarnaast vinden soms bijeenkomsten in Brussel plaats ter coördinatie van standpunten in aanloop naar een zitting waaraan meerdere lidstaten, en soms ook de EU-instellingen, deelnemen.

Kennisoverdracht

Het Hofcluster maakt deel uit van de afdeling Europees recht. Deze afdeling is een kennisafdeling die ten dienste staat van het Nederlandse overheidsbeleid. Medewerkers van de afdeling verzorgen regelmatig lezingen en cursussen bij andere departementen en uitvoerende diensten. Leden van

² Geconsolideerde versie van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht (1-4-2023)

³ Zie ook: Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 22 112, nr. 3611

het Hofcluster verzorgen ook regelmatig cursussen over de Hofpraktijk en lezingen over de ontwikkelingen in het Unierecht, bijvoorbeeld aan universiteiten, de Academie voor Wetgeving en rechtbanken.

Er bestaan verschillende mogelijkheden om stage te lopen bij het Hofcluster. Zo bestaat de gelegenheid om de buitenstage van de opleiding tot rechter door te brengen bij het Hofcluster. Daarnaast kunnen studenten een stage lopen bij DJZ/ER om zo kennis te maken met de procesvoering bij de Europese hoven. In 2022 hebben 7 studentstagiairs op de afdeling meegewerkt.

Hoofdstuk 2

**Uitspraken van het
Hof van Justitie,
het Gerecht en het EVA-Hof**

Hierna volgt gerubriceerd naar onderwerp een overzicht van de zaken waarin in 2022 uitspraak is gedaan en waaraan de Nederlandse regering heeft deelgenomen. Het betreft uitspraken van het Hof van Justitie en van het Gerecht van de Europese Unie. Nederland was niet betrokken in de 9 zaken waarin het EVA-Hof in 2022 uitspraak heeft gedaan.

Aanbestedingsrecht

Arrest van het Hof van 7 juli 2022, gevoegde zaken C-213/21 en C-214/21, Italy Emergenza (Italië)

Italy Emergenza is een sociale onderneming in de vorm van een coöperatie. Twee Italiaanse aanbestedende diensten hebben voor hun regio's een aanbestedingsprocedure uitgeschreven voor de gunning van ambulance-diensten. Ondernemingen zoals Italy Emergenza worden uitgesloten, omdat onder de toepasselijke nationale regels deze opdracht uitsluitend aan vrijwilligersverenigingen kan worden gegund. Artikel 10, aanhef en onder h, van richtlijn 2014/24 (de aanbestedingsrichtlijn) sluit de toepassing van de richtlijn uit voor 'non-profitorganisaties en -verenigingen'. In dat licht vraagt de verwijzende rechter naar de toelaatbaarheid van de toepasselijke nationale regels onder de richtlijn. De richtlijn definieert het begrip 'non-profitorganisaties en -verenigingen' niet, maar de mogelijkheid om winst uit te keren aan elk van de leden in een coöperatie zoals Italy Emergenza staat in de weg aan de kwalificatie als non-profitorganisatie in de zin van de richtlijn. Tegen deze achtergrond is een nationale regeling zoals aan de orde in het hoofdgeding toelaatbaar onder de richtlijn, aldus het Hof. De uitspraak komt deels overeen met het Nederlandse standpunt.

| 21 |

Arrest van het Hof van 14 juli 2022, zaak C-436/20, ASADE (Spanje)

De Spaanse nationale vereniging van thuiszorginstellingen (ASADE) procedeert tegen een nationale regeling die de mogelijkheid om deel te nemen aan aanbestedingen voor socialedienstverrichtingen voorbehoudt aan private non-profitorganisaties. In dat licht wil de verwijzende rechter vernemen of artikelen 76 en 77 van de aanbestedingsrichtlijn zich verzetten tegen een dergelijke nationale regeling. Het Hof benadrukt dat artikel 77 van de richtlijn lidstaten de mogelijkheid geeft voor sommige van de in bijlage XIV bij de richtlijn genoemde diensten de aanbesteding voor te behouden aan organisaties als omschreven in lid 2 van dat artikel. Lid 2 van artikel 77 stelt daarbij meerdere voorwaarden. Zo is vereist dat deze

marktaandeelner tot doel heeft een opdracht van algemeen sociaal belang te vervullen, dat de winst van die marktaandeelner opnieuw wordt geïnvesteerd met het oogmerk om dat doel te behartigen en dat, wanneer deze winst wordt uitgekeerd of herverdeeld, een dergelijke verrichting op grond van participatieve overwegingen geschiedt. Ter voorkoming van favoritisme tijdens de gunningsprocedure is het ook belangrijk dat de regeling voldoende waarborgen biedt ten gunste van de deelnemende private non-profitorganisatie. Het is aan de nationale rechter om voorgaande te beoordelen. De uitspraak komt niet overeen met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 10 november 2022, zaak C-631/21, Taxi Horn Tours (Gerechtshof's-Hertogenbosch, Nederland)

Deze zaak draait om de wijze waarop een Nederlandse vennootschap onder firma (VOF) kan inschrijven voor een aanbesteding. Mag de VOF volstaan met het indienen van één Uniform Europees Aanbestedingsdocument (UEA) of moet ieder van de vennoten een eigen UEA indienen, omdat een VOF moet worden aangemerkt als een combinatie van ondernemingen? Het Hof oordeelt dat één UEA volstaat als de VOF aantoont dat zij de opdracht met uitsluitend eigen personeel en materieel kan uitvoeren en zij voor de uitvoering van de opdracht derhalve enkel gebruik maakt van het afgescheiden vermogen van de vennootschap. Als de VOF echter een beroep moet doen op de eigen middelen van bepaalde vennoten, dan doet zij een beroep op de draagkracht van andere entiteiten en kan niet met de indiening van één UEA worden volstaan. Dit oordeel is deels in lijn met het Nederlandse standpunt.

Asiel en Migratie

Arrest van het Hof van 10 maart 2022, zaak C-519/20, Landkreis Gifhorn (Duitsland)

Deze zaak gaat over het begrip 'speciale inrichting voor bewaring' zoals bedoeld in artikel 16, lid 1 van richtlijn 2008/115 (terugkeerrichtlijn). Het Hof oordeelt dat een afdeling van een gevangenis ressorterend onder het gezag van de voor het gevangeniswezen bevoegde minister en waar derdelanders met het oog op hun verwijdering in bewaring worden gehouden, kan kwalificeren als een speciale inrichting voor bewaring. Het gegeven dat deze afdeling een eigen directeur heeft is daarbij niet doorslaggevend. Van belang is dat de betrokken gebouwen over eigen voorzieningen

beschikken en gescheiden zijn van de andere gebouwen waarin strafrechtelijk veroordeelde personen worden gedetineerd en de bewaringsomstandigheden zoveel mogelijk verschillen van normale strafrechtelijke detentieomstandigheden, aldus het Hof. Dit oordeel is in lijn met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 1 augustus 2022, gevoegde zaken C-273/20 en C-355/20, Bundesrepublik Deutschland (Duitsland)

Twee minderjarige Syrische vluchtelingenstatushouders verzoeken om gezinshereniging met hun ouders op grond van de vereenvoudigde regeling daarvoor in richtlijn 2003/86 (gezinsherenigingsrichtlijn). Deze verzoeken zijn afgewezen omdat de gezinsherenigers tijdens de procedure meerderjarig zijn geworden en er volgens de Duitse autoriteiten geen ‘werkelijk gezinsleven’ kan worden aangenomen. De verwijzende rechter wil weten of de gezinsherenigingsrichtlijn zich tegen deze afwijzing verzet. Het Hof oordeelt dat het voortduren van minderjarigheid niet als voorwaarde voor gezinshereniging mag worden gehanteerd. Evenmin mag het verblijfsrecht van de ouders worden beperkt tot de periode dat de gezinshereniger minderjarig is. Dit oordeel komt overeen met de Nederlandse inbreng. Verder oordeelt het Hof dat het feit dat betrokkenen voornemens zijn om elkaar af en toe te bezoeken en regelmatige contacten te onderhouden kan volstaan om aan te nemen dat de persoonlijke betrekkingen aan het herstellen zijn en dus om werkelijk gezinsleven aan te tonen. Dit oordeel strookt niet met het Nederlandse standpunt.

| 23 |

Arrest van het Hof van 1 augustus 2022, zaak C-422/21, Ministero dell’Interno (Italië)

In dit arrest oordeelt het Hof dat intrekking van opvangvoorzieningen ook als sanctie kan worden toegepast bij ernstige gewelddadige gedragingen buiten het opvangcentrum. Lidstaten kunnen dat niet onbeperkt doen. Lidstaten mogen geen sancties toepassen waarbij, al was het maar tijdelijk, materiële opvangvoorzieningen die betrekking hebben op huisvesting, voedsel of kleding, worden ingetrokken. Deze voorzieningen moeten gegarandeerd worden, omdat zij behoren tot de elementaire levensbehoefte van personen die om internationale bescherming verzoeken en omwille van de evenredigheid. Het Hof bevestigt hiermee zijn eerdere oordeel in de zaak Haqbin (C-233/18). Het oordeel van het Hof is in lijn met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof (Grote kamer) van 1 augustus 2022, zaak C-19/21, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Haarlem, Nederland)

Een niet-begeleide minderjarige asielzoeker heeft asiel aangevraagd in Griekenland. Hij wil dat verzoek door Nederland laten behandelen, omdat zijn oom in Nederland verblijft en hij met hem wil worden herenigd. Nederland heeft het overnameverzoek van Griekenland afgewezen, omdat de identiteit van de oom en daarmee ook de familieband niet konden worden vastgesteld. De betrokkene wil tegen die weigering opkomen. De Nederlandse rechter vraagt zich af of hij een recht op een rechtsmiddel heeft. Ja, antwoordt het Hof. Artikel 27 van verordening 604/2013 (Dublin III-verordening), gelezen in samenhang met de artikelen 7, 24 en 47 van het Handvest, biedt een niet-begeleide minderjarige een recht van beroep bij een rechter tegen de weigering om zijn asielverzoek over te nemen. Een familielid van die minderjarige heeft zo'n beroepsrecht niet. Het arrest is niet overeenkomstig het Nederlandse standpunt.

| 24 |

Arrest van het Hof van 1 augustus 2022, zaak C-720/20, Bundesrepublik Deutschland (Enfant de réfugiés, né hors de l'État d'accueil) (Duitsland)

Een gezin heeft een asielstatus in Polen, maar reist door naar Duitsland. Daar wordt nog een baby geboren en vragen de ouders namens de baby asiel aan. Kernvraag is of deze asielaanvraag moet worden behandeld volgens de Dublin III-verordening of volgens richtlijn 2013/32 (procedurerichtlijn). Het Hof beslist dat de Dublin III-verordening van toepassing is. In het licht van artikel 3, lid 2 van de verordening is Duitsland de verantwoordelijke lidstaat. Duitsland is immers de lidstaat waar de baby voor het eerst asiel heeft aangevraagd. De artikelen 20, lid 3 en 9 van de Dublin III-verordening zijn in deze situatie niet (analoog) van toepassing, aldus het Hof. De reden hiervoor is dat de begrippen 'verzoeker' (de indiener van een verzoek om internationale bescherming) en 'persoon die internationale bescherming geniet' verschillend worden gedefinieerd en betrekking hebben op verschillende rechtsposities waarvoor specifieke bepalingen gelden. Verder ziet het Hof geen ruimte voor een besluit tot niet-ontvankelijkheid op grond van een analoge toepassing van artikel 33, lid 2, aanhef en onder a, van de procedurerichtlijn zoals Nederland bepleitte ter bewaring van de eenheid van het gezin. Het Hof oordeelt dat deze bepaling strikt beperkt is tot personen aan wie reeds internationale bescherming is toegekend door een andere lidstaat. Dit geldt weliswaar voor alle andere gezinsleden, maar niet voor de baby.

Arrest van het Hof van 22 september 2022, zaak C-159/21, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság and others (Hongarije)

De Hongaarse asielautoriteit heeft de vluchtelingenstatus van verzoeker GM ingetrokken, omdat twee adviserende overheidsinstanties hebben geoordeeld dat zijn verblijf in Hongarije een gevaar vormt voor de nationale veiligheid. De redenen hiervan zijn echter niet bekend gemaakt aan verzoeker en zijn raadsman. De verwijzende rechter twijfelt of deze gang van zaken in overeenstemming is met het Unierecht. Volgens het Hof staat artikel 23, lid 1 van de procedurerichtlijn de lidstaten – met name wanneer de nationale veiligheid dat vereist – toe de betrokkene geen rechtstreekse toegang tot zijn gehele dossier te verlenen. Echter, die persoon mag niet in een situatie worden geplaatst waarin noch hij, noch zijn raadsman kennis kan nemen van de inhoud van de doorslaggevende gegevens van dat dossier. Dan zouden namelijk het doeltreffendheidsbeginsel, het recht op behoorlijk bestuur en het recht op een doeltreffende voorziening in rechte worden geschonden. Dit oordeel komt overeen met de Nederlandse inbreng. In dit arrest oordeelt het Hof verder dat de beslissingsautoriteit alle omstandigheden van een asielverzoek en de relevantie ervan voor het te nemen besluit zelfstandig dient te beoordelen. Gezien de op haar rustende motiveringsplicht kan deze autoriteit zich niet beperken tot de tenuitvoerlegging van een besluit van een andere autoriteit. Evenmin kan de autoriteit verplicht worden zich te baseren op een advies waarvan de feitelijke grondslag haar niet is meegedeeld.

| 25 |

Arrest van het Hof van 20 oktober 2022, zaak C-66/21, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Zwolle, Nederland)

De zaak gaat over de uitleg van richtlijn 2004/81. Op grond van deze richtlijn kunnen onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie een verblijfstitel krijgen, in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten. Om hierover te kunnen beslissen moet aan de betrokkene een bedenktijd worden geboden. Die bedenktijd heeft tot doel dat de betrokkene kan herstellen, zich kan onttrekken aan de invloed van de daders en met kennis van zaken kan beslissen of hij bereid is tot samenwerking met de autoriteiten. De verwijzende rechter vraagt zich af of tijdens de bedenktijd een overdrachtsbesluit in de zin van de Dublin III-verordening mag worden vastgesteld en uitgevoerd. Het Hof oordeelt dat gedurende de bedenktijd een overdrachtsbesluit mag worden vastgesteld, maar dat het besluit niet

ten uitvoer mag worden gelegd. Wel mogen de nationale autoriteiten bepaalde maatregelen nemen ter voorbereiding van de uitvoering ervan, mits de bedenktijd daardoor niet van zijn nuttige effect wordt beroofd. Het arrest is grotendeels niet overeenkomstig het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 8 november 2022, gevoegde zaken C-704/20 en C-39/21, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Afdeling bestuursrechtspraak van de en Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch, Nederland)

In deze zaken zijn prejudiciële vragen gesteld over de terugkeerrichtlijn, richtlijn 2013/33 (opvangrichtlijn) en de Dublin III-verordening. Kernvraag is of een nationale rechter verplicht is om op grond van het Unierecht ambtshalve de rechtmatigheid van vreemdelingenbewaring te toetsen. Ja, antwoordt het Hof. Wanneer een nationale rechter toetst, moet hij daarin ambtshalve alle voorwaarden meenemen, ook als die niet door de betrokkene aan de orde zijn gesteld. De beoordeling dient plaats te vinden op basis van de gegevens in het dossier die hem ter kennis zijn gebracht, en zoals aangevuld of verduidelijkt in de bij hem gevoerde procedure op tegenspraak. Het Unierecht verzet zich tegen nationale procedureregels die deze ambtshalve toetsing onmogelijk maken. Het arrest is niet in lijn met het Nederlandse standpunt.

| 26 |

Arrest van het Hof (Grote kamer) van 22 november 2022, zaak C-69/21, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch, Nederland)

De heer X is een Rus die illegaal verblijft in Nederland. Hij lijdt aan een zeldzame vorm van bloedkanker. Voor zijn pijnbestrijding wordt hij behandeld met medicinale cannabis. Deze behandeling is in Rusland niet beschikbaar, omdat (medicinale) cannabis daar verboden is. De Nederlandse autoriteiten hebben een terugkeerbesluit genomen en willen X terug doen keren naar Rusland. De verwijzende rechter vraagt het Hof of en onder welke omstandigheden dat mag. Het Hof geeft uitleg aan de artikelen 5 en 9 van de terugkeerrichtlijn en de artikelen 1, 4, 7 en 19 van het Handvest. Het Hof oordeelt dat een lidstaat geen terugkeerbesluit of verwijderingsmaatregel mag nemen, indien de behandeling die de betrokkene krijgt het enige doeltreffende pijnbestrijdende middel is en het ontbreken daarvan zou leiden tot een dermate intense pijn dat die in strijd zou zijn met de menselijke waardigheid. Daarbij mag de lidstaat geen strikte termijn vaststellen waarbinnen een dergelijke toename van de pijn moet

intreden. Voorts bepaalt het Hof dat een lidstaat niet verplicht is om een verblijfsvergunning toe te kennen, ook al kan de lidstaat de betrokkene niet doen terugkeren naar zijn land van herkomst. De uitspraak is deels in lijn met de Nederlandse inbreng.

Auteursrecht

Arrest van het Hof van 22 maart 2022, zaak C-433/20, Austro-Mechana Gesellschaft (Oostenrijk)

Verzoekster in deze zaak is een collectieve beheerorganisatie die exploitatierechten en rechten op vergoeding voor muziekwerken beheert.

Verweerster biedt diensten aan op het gebied van opslag van gegevens in de cloud. De verwijzende rechter wil weten of de Oostenrijkse regeling die voorziet in een billijke compensatie voor het maken van privékopieën van auteursrechtelijk beschermde werken op cloudservers is toegestaan onder richtlijn 2001/29 (auteursrechtlijn). Het Hof beantwoordt deze vraag bevestigend. Volgens het Hof impliceert het uploaden van een werk in de cloud dat het werk wordt gereproduceerd, omdat daarmee een kopie wordt opgeslagen. De beperking aan het reproductierecht die op grond van de richtlijn kan worden gesteld, geldt ook voor servers zoals die bij cloud-computing worden gebruikt en waarop de kopie wordt opgeslagen.

Dit voorkomt onder meer dat de auteursrechtelijke bescherming in onbruik raakt vanwege technologische vooruitgang en nieuwe vormen van exploitatie van beschermde werken. Er mag dan ook een billijke compensatie worden geheven. De compensatie hoeft echter niet noodzakelijk te worden betaald door de aanbieders van cloudcomputing-diensten. Het oordeel is overeenkomstig de Nederlandse inbreng.

| 27 |

Beroepskwalificaties

Arrest van het Hof van 16 juni 2022, zaak C-577/20, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Finland)

De Finse A heeft in het Verenigd Koninkrijk in 2017 een opleidingstitel behaald en wil daarmee in Finland de beroepstitel van psychotherapeut voeren. Deze situatie kan volgens het Hof binnen de werkingssfeer van richtlijn 2005/36 (beroepskwalificatierichtlijn) vallen. A heeft haar beroep echter niet gedurende een bepaalde periode uitgeoefend en kan zich daarom niet beroepen op deze richtlijn. Dat betekent echter niet dat zij

geen beroep op artikel 45 of 49 VWEU kan doen. De aanname van richtlijnen inzake onderlinge erkenning van diploma's heeft namelijk niet tot doel en mag ook niet tot gevolg hebben dat die erkenning wordt bemoeilijkt in situaties die niet onder deze richtlijnen vallen. Verder oordeelt het Hof dat de bevoegde autoriteit er bij de beoordeling van een verzoek om toelating tot een gereguleerd beroep vanuit moet gaan dat het door een andere lidstaat afgegeven diploma waarheidsgetrouw is. Slechts bij ernstige twijfels, gebaseerd op concrete elementen, kan zij de afgevende autoriteit verzoeken de afgifte van dat diploma opnieuw te onderzoeken en eventueel in te trekken. Wanneer dat nader onderzoek niet tot intrekking leidt, kan de autoriteit van de ontvangende lidstaat slechts bij uitzondering en duidelijke aanwijzingen daarvoor de gegrondheid van de afgifte van dat diploma ter discussie stellen. Dit is in lijn met het Nederlandse standpunt.

Burgerschap

| 28 |

Arrest van het Hof (Grote kamer) van 18 januari 2022, zaak C 118/20, Wiener Landesregierung (Oostenrijk)

Deze zaak gaat over een Estse die al lange tijd in Oostenrijk woont. Zij heeft Oostenrijk verzocht om toekenning van de Oostenrijkse nationaliteit. Dat werd haar door Oostenrijk toegezegd op voorwaarde dat zij binnen twee jaar haar Estse nationaliteit zou opzeggen. Dit deed zij vervolgens. Oostenrijk stelde echter vast dat zij in de tussentijd twee verkeers-overtredingen had begaan. Dit was voor Oostenrijk reden om de eerder gedane toezegging in te trekken, waardoor de vrouw staatloos werd. Het Hof oordeelt allereerst dat deze situatie onder het Unierecht valt en in het bijzonder onder artikel 20 van het VWEU. Volgens het Hof mag bij naturalisatie van een Unieburger op geen enkel moment het Unieburgerschap verloren gaan. In dit geval had Estland niet de Estse nationaliteit mogen afnemen voordat de Oostenrijkse nationaliteit was verkregen. Nu dit toch is gebeurd, moet Oostenrijk nagaan of de intrekking van de toezegging voldoet aan het evenredigheidsbeginsel. Daaraan is volgens het Hof in dit geval niet voldaan. Het arrest komt overeen met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 7 september 2022, zaak C-624/20, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam, Nederland)

Mevrouw E.K. heeft de Ghanese nationaliteit en verblijft sinds 2013 met haar Nederlandse zoon in Nederland. Haar verblijfsrecht berust op artikel 20 van het VWEU en de rechtspraak van het Hof in de zaken Zambrano en Chavez-Vilchez. In 2019 vraagt E.K. een 'EU-verblijfsvergunning voor langdurig ingezetenen' aan. Derdelanders die vijf jaar verblijven in een lidstaat kunnen zo'n vergunning krijgen als het eerdere verblijf niet tijdelijk van aard was. De Staatssecretaris wijst de vergunning af op de grond dat het verblijfsrecht onder artikel 20 van het VWEU tijdelijk is en eindigt dat zodra de minderjarige Unieburger niet langer afhankelijk is van de ouder-derdelander. Het Hof oordeelt anders: het Chavez-Vilchez-verblijfsrecht valt binnen de werkingssfeer van richtlijn 2003/109 (richtlijn langdurig ingezetenen), omdat dit verblijfsrecht niet tijdelijk van aard is. Het verblijf van de ouder bij haar kind is in beginsel niet van korte duur en vaak is sprake van duurzame integratie. Na vijf jaar kan de derdelander-ouder dus in aanmerking komen voor de status van langdurig ingezetene. Wel moet dan voldaan worden aan de voorwaarden die zijn neergelegd in die richtlijn, zoals het hebben van vaste en regelmatige inkomsten. De uitspraak is niet in overeenstemming met het Nederlandse standpunt.

| 29 |

Arrest van het Hof van 15 september 2022, zaak C-22/21, Minister for Justice and Equality (Ierland)

In deze zaak staat de vraag centraal of een Pakistaanse burger recht heeft op verblijf in Ierland als 'inwonend familielid' bij zijn Britse neef. Volgens richtlijn 2004/38 (burgerschapsrichtlijn) kunnen inwonende familieleden aanspraak maken op een afgeleid verblijfsrecht als familielid van een Unieburger. Het Hof oordeelt dat het familielid en de Unieburger een relatie van afhankelijkheid moeten hebben die gebaseerd is op een nauwe, duurzame en persoonlijke band. Die band moet zijn ontstaan in hetzelfde huishouden en in het kader van een gemeenschappelijk huiselijk leven dat verder gaat dan eenvoudigweg tijdelijk samenwonen om louter praktische redenen. Deze uitkomst komt overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Compensatie luchtpassagiers

Arrest van het Hof van 29 september 2022, zaak C-597/20, LOT (Hongarije)

Nadat hun vlucht vanuit New-York naar Boedapest meer dan drie uur vertraging had opgelopen, heeft een aantal passagiers zich tot de Hongaarse autoriteit voor consumentenbescherming gewend met het verzoek om LOT op te dragen aan hen compensatie toe te kennen conform verordening 261/2004 (de verordening voor compensatie voor luchtreizigers). De Hongaarse autoriteit heeft vervolgens bepaald dat LOT aan elk van de betrokken passagiers een compensatie van € 600,- moet toekennen. LOT heeft tegen deze beslissing beroep ingesteld bij de rechter en aangevoerd dat de autoriteit niet bevoegd is om de betaling van een dergelijke compensatie op te leggen. Het Hof oordeelt anders: lidstaten hebben de mogelijkheid om de nationale autoriteit verantwoordelijk voor handhaving de bevoegdheid te verlenen om een luchtvaartmaatschappij te verplichten tot betaling van de aan passagiers verschuldigde compensatie. Voor dit oordeel acht het Hof van belang dat het toebedelen van deze handhavingsbevoegdheid er aan bijdraagt dat passagiers niet steeds de gang naar de rechter hoeven te maken. Het arrest komt niet overeen met de Nederlandse inbreng.

Douane

Arrest van het Hof van 28 april 2022, gevoegde zaken C 415/20, C 419/20 en C 427/20, Gräfenhofer Geflügel und Tiefkühlfeinkost (Duitsland)

Dit arrest ziet op de vraag of de douaneautoriteiten rente moet betalen over bedragen die zij moet terugbetalen. Het gaat om gevallen waarin deze autoriteiten het Unierecht verkeerd hebben toegepast of uitgelegd. Het douanewetboek (verordening 952/2013) bevat een bepaling waarin staat dat geen rente betaald hoeft te worden bij vergissingen van de autoriteiten. Het Hof oordeelt dat die bepaling niet van toepassing is als de bedragen in strijd met het Unierecht zijn geïnd. Er moet dus rente over worden betaald. Deze uitkomst is niet in overeenstemming met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 9 juni 2022, zaak C-599/20, Baltic Master (Litouwen)

Baltic Master heeft in Litouwen verschillende goederen van Maleisische oorsprong ingevoerd. In de douaneaangifte heeft Baltic Master slechts één

Taric-code opgenomen en als transactiewaarde de douanewaarde van de goederen vermeld. De Litouwse douaneautoriteit is van mening dat deze transactiewaarde niet in aanmerking kan worden genomen, omdat Baltic Master en de verkoper ‘verbonden personen’ in de zin van het communautair douanewetboek zijn en heeft dus zelf de douanewaarde vastgesteld. Over die twee kwesties stelt de verwijzende rechter prejudiciële vragen. Het Hof geeft eerst aanwijzingen waarmee de verwijzende rechter dient vast te stellen of de verkoper en Baltic Master verbonden zijn. Wanneer dat niet het geval is, moet de douanewaarde van de ingevoerde goederen in beginsel worden vastgesteld op basis van hun transactiewaarde en niet aan de hand van een andere methode. Voor het geval het gebruik van een andere methode in het hoofdgeding wel is toegestaan, acht het Hof het niet onredelijk dat de douaneautoriteiten zich bij een controle baseren op de bij de aangifte verstrekte gegevens. In die situatie mag de douanewaarde worden bepaald op grond van gegevens die in een nationale databank aanwezig zijn over de enige goederen van dezelfde oorsprong en die weliswaar niet soortgelijk zijn in de zin van de uitvoeringsverordening, maar wel onder dezelfde Taric-code vallen. Dit is in lijn met het Nederlandse standpunt.

| 31 |

Externe betrekkingen

Arrest van het Hof (Grote kamer) van 1 maart 2022, zaak C-275/20, Commissie/Raad

De Commissie vordert in deze zaak vernietiging van een besluit van de Raad. Met dat besluit werd de periode verlengd voor aanspraak op audiovisuele coproducties, zoals geregeld in het protocol voor culturele samenwerking tussen de Unie en haar lidstaten en de Republiek Korea. De Commissie voert aan dat de Raad een verkeerde rechtsgrondslag heeft gebruikt en ten onrechte met unanimiteit en zonder betrokkenheid van het Parlement heeft beslist. De Raad, gesteund door Nederland en Frankrijk, houdt vast aan de gekozen rechtsgrondslag. Het Hof oordeelt echter dat de door de Raad gevolgde stemprocedure niet in overeenstemming is met artikel 218 VWEU. De Raad had moeten beslissen met gekwalificeerde meerderheid. Alleen op die manier wordt de vereiste symmetrie geborgd tussen de procedures voor het interne en externe optreden van de Unie. Het Hof vernietigt daarom het besluit van de Raad. Omwille van de rechtszekerheid in de betrekkingen met Korea laat het Hof de rechtsgevolgen in stand totdat de geconstateerde gebreken zijn hersteld.

Arrest van het Hof van 5 april 2022, zaak C-161/20, Commissie/Raad

Centraal in deze zaak staat de vraag door wie, en namens wie, een bijdrage bij de Internationale Maritieme Organisatie moet worden ingediend. In deze zaak heeft de Raad het voorstel ingediend namens de lidstaten en de Commissie. De Commissie vindt dat zij het voorstel namens de Unie had moeten indienen. Het Hof verwerpt het beroep van de Commissie. De Unie heeft binnen de IMO namelijk geen status: zij is geen lid, en ook geen waarnemer. Dat betekent dat de Commissie niet namens de Unie kan handelen in IMO-verband. Het internationale recht verzet zich daarmee tegen de uitoefening van de externe bevoegdheid van de Unie door de Commissie, aldus het Hof. Bijgevolg moeten lidstaten in dat geval als ‘trustees’ van de Unie handelen. Het oordeel van het Hof is in lijn met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof (Grote kamer) van 22 november 2022, zaak C-24/20, Commissie/Raad

In deze zaak heeft de Commissie beroep tot nietigverklaring ingesteld tegen een besluit van de Raad over de toetreding van de Unie tot de Akte van Genève, die ziet op bescherming van oorsprongsbenamingen. De Commissie had voorgesteld dat enkel de Unie tot de Akte zou toetreden gezien de exclusieve bevoegdheid van de Unie over gemeenschappelijke handelspolitiek, waartoe de onderhandelingen over de Akte van Genève vallen volgens een eerdere Hofuitspraak. De Raad is hiervan afgeweken door ook aan alle lidstaten een machtiging te verlenen om partij te worden bij de Akte. Het Hof oordeelt dat deze door de Raad verleende machtiging van de lidstaten om een exclusieve bevoegdheid van de Unie uit te oefenen, neerkomt op een ontwrichting van het voorwerp en de doelstelling van het voorstel van de Commissie. Daarom moet het besluit gedeeltelijk nietig worden verklaard. Nederland heeft in deze zaak geïntervenieerd aan de zijde van de Raad.

Fiscaal recht

Arrest van het Hof van 7 juli 2022, zaak C-194/21, Staatssecretaris van Financiën (Hoge Raad, Nederland)

Een belastingplichtige kocht een aantal percelen bouwgrond waarbij btw in rekening werd gebracht. De belastingplichtige bracht deze btw niet in aftrek, ofschoon hij daartoe wel gerechtigd was. Negen jaar later verkoopt de belastingplichtige de percelen terug aan de oorspronkelijke eigenaar. In

het kader van de btw-heffing over deze levering wil de belastingplichtige alsnog de eerder niet in aftrek gebrachte btw, in aftrek brengen. Hij doet daartoe een beroep op de herzieningsregeling (artikelen 184 en 185 van richtlijn 2006/112). Het Hof verduidelijkt in het arrest de werking van vervaltermijnen en de herzieningsregeling. Een lidstaat mag, omwille van de rechtszekerheid, een vervaltermijn verbinden aan de uitoefening van het recht op aftrek. Na het verstrijken van de termijn is het recht op aftrek tenietgegaan. De herzieningsregeling kan niet worden gebruikt om dit recht te doen herleven. De herzieningsregeling is alleen van toepassing als er een recht op aftrek is en als, na de uitoefening daarvan, wijzigingen optreden in de elementen die bepalend zijn voor het bedrag van de aftrek. Nu in het hoofdgeding de vervaltermijn is verstreken, kan de belastingplichtige geen gebruik meer maken van de herzieningsregeling. Het beginsel van de fiscale neutraliteit verzet zich volgens het Hof niet tegen deze uitleg. Dit beginsel is geen regel van primair recht, maar een uitleggingsbeginsel dat samen met andere beginselen moet worden toegepast, aldus het Hof. Deze uitspraak is geheel in lijn met het Nederlandse standpunt.

| 33 |

Arrest van het Hof van 22 september 2022, zaak C-330/21, The Escape Center (België)

The Escape Center is btw-plichtig voor de activiteit van fitnesscentra en verleent personen – zowel individueel als in een groep en eventueel met begeleiding – toegang tot fitnessstoestellen. Zij heeft steeds 21% btw aangegeven (het normale tarief), maar is van mening dat het verlaagde btw-tarief van 6% toepasselijk is. De verwijzende rechter vraagt zich af of het toekennen van een recht om gebruik te maken van de sportaccommodaties van een fitnesscentrum en de verstrekking van individuele- en groepsbegeleiding mag worden onderworpen aan een verlaagd btw-tarief. Het Hof beantwoordt die vraag bevestigend, mits deze begeleiding verband houdt met het gebruik van de accommodaties en noodzakelijk is voor de beoefening van sport en lichamelijke opvoeding of bijkomend is bij het recht gebruik te maken van die accommodaties. Daarbij acht het Hof van belang dat de Uniewetgever met het verlaagde btw-tarief de beoefening van sport en lichamelijke opvoeding wilde aanmoedigen. Verder ziet het Hof belangrijke aanwijzingen dat de begeleiding en groepslessen die The Escape Center biedt bijkomend zijn bij het gebruik van haar fitnesscentrum en dus als één prestatie zijn aan te merken die onder het verlaagde btw-tarief valt. Het oordeel is in lijn met het Nederlandse standpunt.

Gegevensbescherming

Arrest van het Hof van 24 maart 2022, zaak C-245/20, X en Z tegen de Autoriteit Persoonsgegevens, (Rechtbank midden-Nederland, Nederland)

De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State legt op zittingsdagen processtukken ter inzage aan de media die aanwezig zijn voor verslaglegging van de zittingen. Het gaat dan om een kopie van het beroep- en verweerschrift en – zo nodig – de bestreden rechterlijke beslissing.

Deze stukken helpen journalisten bij het volgen van de zittingen en worden na afloop daarvan vernietigd. Betrokkenen hebben de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) verzocht om tegen deze praktijk op te treden, omdat ter inzage gelegde stukken hun persoonsgegevens bevatten. Daarop heeft de AP te kennen gegeven dat zij niet bevoegd is om toe te zien op de verwerkingen van persoonsgegevens door de Raad van State. De rechtbank legt het Hof de vraag voor of de AP bevoegd is te oordelen over de door de Raad van State gehanteerde praktijk. Het Hof oordeelt van niet. Volgens het Hof valt het bepalen welke informatie uit een gerechtelijk dossier aan journalisten wordt verstrekt onder de uitoefening van de rechterlijke taak. Toezicht daarop door een externe autoriteit zou de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in het algemeen in gevaar kunnen brengen, aldus het Hof. De uitspraak komt overeen met de Nederlandse inbreng.

Arrest van het Hof (Grote kamer) van 5 april 2022, zaak C-140/20, Commissioner of An Garda Síochána e.a. (Ierland)

G.D. is in Ierland veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf wegens moord. Als bewijs dienden o.a. verkeers- en locatiegegevens van telefoon-gesprekken die zijn verkregen op grond van een Ierse wet die de algemene en ongedifferentieerde bewaring van deze gegevens verplicht. In dit arrest herhaalt het Hof zijn vaste rechtspraak over richtlijn 2002/58 (e-privacy-richtlijn) en het Handvest dat de doelstelling zware criminaliteit te bestrijden geen algemene en ongedifferentieerde bewaarplicht kan rechtvaardigen. Onder strikte voorwaarden zijn volgens het Hof wel andere bewaringsmaatregelen voor de bedoelde gegevens toegestaan ten behoeve van de bestrijding van zware criminaliteit. Daarmee volgt het Hof het standpunt van onder meer de Commissie en Nederland niet. Verder oordeelt het Hof dat een politiefunctionaris die niet voldoet aan de eisen van onafhankelijk- en onpartijdigheid geen toegang tot de bewaarde gegevens kan verlenen. Ook dat is niet in lijn met de Nederlandse inbreng. Tot slot

oordeelt het Hof dat een nationale rechter de werking in de tijd van de ongeldigheidsverklaring van een nationale wet die een algemene en ongedifferentieerde bewaarplicht voorschrijft niet mag beperken. Het Hof laat de gevolgen hiervan voor de toelaatbaarheid van bewijs in een strafprocedure aan de procedurele autonomie van de lidstaten. Die laatste overwegingen komen wel overeen met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof (Grote kamer) van 21 juni 2022, C-817/19 Ligue des droits humains (België)

Ligue des droits humain is een belangenorganisatie ter bevordering van de bescherming van persoonsgegevens. Zij vordert vernietiging van de Belgische wet die richtlijn 2016/681 (PNR-richtlijn) in Belgisch recht omzet. Deze richtlijn regelt de doorgifte door luchtvaartmaatschappijen van persoonsgegevens van passagiers (Passenger Name Record) en de verwerking van die gegevens. Het Belgisch Grondwettelijk Hof stelt vragen over de geldigheid en uitleg van de PNR-richtlijn in het licht van het Handvest. Volgens het Hof is er niets aan het licht gekomen dat de geldigheid van de richtlijn kan aantasten. Naar het oordeel van het Hof brengt de doorgifte, verwerking en bewaring van PNR-gegevens inmengingen van een zekere ernst in de grondrechten (recht op eerbiediging van het privéleven en de bescherming van persoonsgegevens) met zich mee. Dit gaat echter niet verder dan strikt noodzakelijk om terroristische misdrijven en ernstige criminaliteit te bestrijden, mits de bevoegdheden uit de richtlijn eng worden uitgelegd. In dat verband verduidelijkt het Hof een aantal aspecten van de PNR-richtlijn. Verder oordeelt het Hof dat de richtlijn zich verzet tegen een algemene bewaartermijn van vijf jaar die zonder onderscheid geldt voor alle passagiers. Een bewaartermijn van zes maanden gaat volgens het Hof echter niet verder dan strikt noodzakelijk. Dit oordeel komt gedeeltelijk overeen met het Nederlandse standpunt.

| 35 |

Arrest van het Hof (Grote Kamer) van 20 september 2022, gevoegde zaken C 793/19 en C 794/19, SpaceNet AG e.a. (Duitsland)

SpaceNet en Telekom Deutsland zijn opgekomen tegen de hun opgelegde verplichting om verkeers- en locatiegegevens in verband met de telecommunicatie van hun klanten te bewaren. De verwijzende rechter vraagt zich af of de e-privacyrichtlijn, gelezen in samenhang met het Handvest, zich tegen deze plicht verzet. Hij wijst er daarbij op dat deze bewaringsplicht

ziet op een kleiner aantal gegevens en een kortere bewaarperiode dan soortgelijke plichten waarover het Hof reeds heeft geoordeeld dat deze onverenigbaar met het Unierecht zijn. Het Hof oordeelt dat de Duitse bewaarplicht geen gerichte bewaring behelst en een ernstige inmenging vormt, ongeacht de duur van de bewaarperiode, de hoeveelheid en aard van de gegevens, nu hieruit precieze conclusies over het privéleven van de betrokkenen kunnen worden getrokken. Het Hof herhaalt vervolgens zijn rechtspraak waaruit volgt dat de doelstelling zware criminaliteit te bestrijden geen algemene en ongedifferentieerde bewaarplicht kan rechtvaardigen. Dit vanwege het ontmoedigende effect dat zo'n bewaarplicht kan hebben op de uitoefening van de in artikelen 8 en 11 van het Handvest verankerde grondrechten (eerbiediging communicatie en vrijheid van meningsuiting) en de ernstige inmenging in het privé- en familielevens (artikel 7 van het Handvest) die deze bewaarplicht met zich brengt. Onder strikte voorwaarden zijn volgens het Hof wel andere bewaringsmaatregelen voor de bedoelde gegevens toegestaan ten behoeve van de bestrijding van zware criminaliteit. Dit oordeel is niet in lijn met de Nederlandse inbreng.

Arrest van het Hof van 8 december 2022, zaak C-180/21, Inspektor v Inspektorata kam Visshia sadeben savet (Bulgarije)

In deze zaak vraagt de Bulgaarse verwijzende rechter om uitleg van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Het Bulgaarse Openbaar Ministerie heeft de persoonsgegevens van de betrokkene verwerkt in een zaak waar de betrokkene slachtoffer van een strafbaar feit was. Later heeft het Openbaar Ministerie die gegevens gebruikt om tegen de betrokkene een onderzoek in te stellen als verdachte. Zijn de gegevens daarmee verwerkt voor een ander doel dan waarvoor ze waren verzameld, en mogen deze gegevens worden gebruikt als verweer in een schadevergoedingsactie die betrokkene tegen het Openbaar Ministerie heeft ingesteld? Het Hof oordeelt dat gegevensverwerking in het kader van de opsporing van een strafbaar feit en strafrechtelijke vervolging op verschillende doelen ziet. Dat de betrokkene eerst slachtoffer is en later verdachte, staat daar los van. Volgens het Hof mag het Openbaar Ministerie de gegevens gebruiken in een civiele procedure, wanneer dit noodzakelijk is voor de vervulling van een taak van algemeen belang, zoals de bescherming van de juridische en financiële belangen van de staat. Wel moeten de

gegevens stroken met de voorschriften uit de AVG. Het oordeel van het Hof is deels in lijn met het Nederlandse standpunt.

Institutioneel recht

Arrest van het Hof van 14 juli 2022 (Grote Kamer), gevoegde zaken C-59/18 en C-106/19, Italië/Raad (zetel van het Europees Geneesmiddelenbureau)

Naar aanleiding van Brexit hebben de vertegenwoordigers van de regering van de lidstaten bij besluit van 20 november 2017 besloten dat Amsterdam de vestigingsplaats wordt van het Europees Geneesmiddelenbureau (EMA). Italië en Milaan hebben hiertegen beroep ingesteld. Met verordening 2018/1718 betreffende de EMA-zetel heeft de Uniewetgever de basisverordening inzake EMA gewijzigd en aldaar vastgelegd dat het EMA in Amsterdam gevestigd is. Italië en Milaan hebben ook beroep ingesteld tegen deze wijzigingsverordening. Nederland heeft geïntervenieerd ter ondersteuning van de Raad en het Europees Parlement. Het Hof heeft de verschillende zaken gevoegd en gezamenlijk behandeld voor de zitting met de zaak C-43/19 Parlement/Raad (zie hierna).

| 37 |

In lijn met de positie van de Raad, het Europees Parlement en Nederland verwerpt het Hof de beroepen. Het Hof onderzoekt daarbij eerst of onder artikel 341 VWEU de bevoegdheid om de zetel van organen en instanties van de Unie te bepalen bij de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten of bij de Uniewetgever ligt. Het Hof oordeelt dat artikel 341 VWEU niet van toepassing is op de aanwijzing van de zetel van een orgaan of instantie zoals het EMA. De bevoegdheid om hierover te beslissen komt toe aan de Uniewetgever, die daartoe dient te handelen overeenkomstig de procedures die zijn neergelegd in de relevante Verdragsbepalingen, aldus het Hof. Vervolgens oordeelt het Hof echter dat het besluit van 20 november 2017 om Amsterdam aan te wijzen, niet kwalificeert als een handeling van de Raad. Dit besluit vormt immers een in onderlinge overeenstemming door deze regeringsvertegenwoordigers genomen besluit. Aangezien het besluit is genomen op een gebied waarin de Verdragen niet voorzien, heeft het besluit verder ook geen bindende rechtsgevolgen in het Unierecht. Het is dus een politiek besluit, waartegen geen beroep tot nietigverklaring ex artikel 263 VWEU openstaat. Wat het beroep tegen verordening 2018/1718 betreft, wijst het Hof ook alle argumenten af. De prerogatieven van het Europees Parlement zijn niet geschonden en de wijzigingsverordening is

niet onrechtmatig wegens een onregelmatigheid in de procedure die heeft geleid tot het besluit van 20 november 2017. Dit besluit is immers een daad van politieke samenwerking en heeft daarmee geen bindende kracht die de Uniewetgever zou kunnen beperken, aldus het Hof.

Arrest van 14 juli 2022 in zaak 743/19 Parlement/Raad (zetel van het Europese Arbeidsautoriteit)

Op 13 juni 2019 hebben de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten besloten dat de nieuw opgerichte Europese Arbeidsautoriteit (ELA) haar zetel in Bratislava zou hebben. Het Europees Parlement komt op tegen dit besluit. Het Hof heeft deze zaak voor de zitting gezamenlijk behandeld met de hiervoor genoemde EMA-zaken (zie hiervoor). Nederland heeft geïntervenieerd aan de zijde van de Raad ter verwerping van dit beroep. Conform dezelfde redenering als in de EMA-zaken verwerpt het Hof het beroep wegens niet-ontvankelijkheid.

Investeringsbescherming

Advies van het Hof van 18 januari 2022, adviesprocedure A-1/20, Gemoderniseerd Verdrag inzake het Energiehandvest (België)

België heeft bij het Hof een verzoek om advies ingediend over de vraag of het ontwerp voor een gemoderniseerd Verdrag inzake het Energiehandvest (EHV) verenigbaar is met het Unierecht. De vraag heeft met name betrekking op het mechanisme voor geschillenbeslechting, zoals bedoeld in artikel 26 van het huidige EHV en de toepassing daarvan op situaties binnen de Unie. Over de wijziging van deze bepaling zijn de partijen bij het EHV verdeeld. Volgens België is het belangrijk dat het Hof deze kwestie opheldert voordat het gemoderniseerde EHV gesloten wordt. Het Hof vindt echter dat het niet over voldoende informatie beschikt om tot een oordeel te komen. Zo bestaat er nog geen ontwerptekst voor het Gemoderniseerd Verdrag en is het niet voldoende voorzienbaar waar de onderhandelingen op uit zullen komen. Het verzoek is daarom niet-ontvankelijk. Deze uitkomst is niet de door de Nederlandse regering bepleite uitkomst.

Landbouw en visserij

Arrest van het Hof van 5 mei 2022, zaak C-189/21, R en R (College van Beroep voor het bedrijfsleven, Nederland)

De minister van LNV heeft aan een landbouwer een randvoorwaardenkorting opgelegd, omdat hij een gewasbeschermingsmiddel heeft gebruikt dat niet (meer) was toegelaten. Volgens de minister is hiermee sprake van ‘onjuist gebruik’ en overtreding van de in verordening 1306/2013 gestelde beheereisen. De landbouwer bestrijdt dat de minister een korting mocht opleggen en is naar de rechter gestapt. De verwijzende rechter heeft er op gewezen dat de letterlijke tekst van de regelgeving het opleggen van de korting alleen toe lijkt te staan voor het onjuist gebruiken van gewasbeschermingsmiddelen die in de lidstaten zijn toegelaten. Dit heeft echter het merkwaardige gevolg dat er geen korting kan worden opgelegd in de situatie waarin een landbouwer een niet-toegelaten middel heeft gebruikt. Het Hof oordeelt dat een gewasbeschermingsmiddel ook ‘onjuist’ gebruikt kan worden als dat middel in die lidstaat niet of niet langer is toegelaten. Een andere uitleg zou namelijk ingaan tegen de doelstelling van de betreffende regelgeving om een hoog niveau van bescherming van de gezondheid van mensen, dieren en planten en van het milieu te waarborgen. Het opleggen van een randvoorwaardenkorting is daarom ook in die situatie mogelijk, aldus het Hof. De uitspraak is geheel overeenkomstig het Nederlandse standpunt.

| 39 |

Mededinging

Arrest van het Gerecht van 13 juli 2022, zaak T-227/21, Illumina/Commissie

De Franse mededingingsautoriteit had de Commissie verzocht op Europees niveau de toelaatbaarheid te beoordelen van een voorgenomen overname van startup Grail door het Amerikaanse biotechbedrijf Illumina. Een aantal lidstaten, waaronder Nederland, had zich bij dat Franse verzoek aangesloten. De Commissie heeft het verzoek ingewilligd, waarna Illumina beroep instelt bij het Gerecht. Kernvraag is of de Commissie bevoegd is deze overname te onderzoeken op grond van artikel 22 van verordening 139/2004 (concentratieverordening). Ja, antwoordt het Gerecht. Ook al gaat het om een concentratie die niet uitkomt boven de Europese en nationale omzetzempels. Het Gerecht wijst het beroep van Illumina daarom af. Nederland heeft in deze zaak geïntervenieerd aan de zijde van de

Commissie. Het arrest is in lijn met het Nederlandse standpunt. Illumina en Grail hebben, afzonderlijk van elkaar, hoger beroep ingesteld bij het Hof (zaken C-611/22 P en C-625/22 P).

Arrest van het Hof van 10 november 2022, zaak C-163/21, PACCAR e.a. (Spanje)

De Commissie heeft in 2016 vastgesteld dat verweersters hebben deelgenomen aan een mededingingsregeling die in strijd is met het Europese kartelrecht. In 2019 hebben verscheidene partijen bij de verwijzende rechter verzocht om toegang tot bewijsmateriaal dat in het bezit was van verweersters. Naar aanleiding van dit verzoek wil de verwijzende rechter weten of artikel 5, lid 1, van richtlijn 2014/104 (de richtlijn betreffende schadevordering in mededingingszaken) betrekking heeft op reeds bestaande documenten, of dat het ook kan gaan om nieuwe documenten die de verweerder of een derde nog zou moeten opstellen. Het Hof oordeelt dat het artikel zich niet beperkt tot reeds bestaande documenten. Een partij kan ook verzoeken om documenten die de verweerder of derde nog zou moeten opstellen door informatie, kennis en gegevens waar zij over beschikken te compileren of te rubriceren. Het arrest komt overeen met het Nederlandse standpunt.

| 40 |

Milieu

Arrest van het Gerecht van 23 februari 2022, zaak T-636/19, Chemours Netherlands B.V. tegen Europees Agentschap voor chemische stoffen

De zaak heeft betrekking op het door het Nederlandse bedrijf Chemours ingestelde beroep bij het Gerecht tegen een besluit van het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) waarbij de stof HFPO-DA op de kandidaatslijst voor zeer zorgwekkende stoffen is geplaatst. De stof behoort tot de groep PFAS-verbindingen, die nauwelijks afbreekbaar zijn in het milieu. Plaatsing op de kandidaatslijst brengt mee dat de stof niet meer vrij mag worden geproduceerd of verwerkt. Nederland heeft in deze zaak geïntervenieerd aan de zijde van ECHA. Het Gerecht heeft het beroep van Chemours verworpen. Dit oordeel is in lijn met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 5 mei 2022, zaak C-525/20, Association France Nature Environment (AFNE) (Frankrijk)

Richtlijn 2000/60 (Kaderrichtlijn water (KRW)) bepaalt dat oppervlaktewateren een goede toestand moeten hebben, en beschrijft gedetailleerd wat

die goede toestand inhoudt. De KRW bevat ook een verbod op achteruitgang van die toestand. Een project kan tijdelijk een negatief effect hebben op de toestand van het water. Wanneer dat tijdelijke effect kwalificeert als een achteruitgang in de zin van artikel 4 van de KRW, moet dat effect worden betrokken bij de vergunningverlening voor het project. Deze uitleg geeft het Hof naar aanleiding van vragen van een Franse rechter in een zaak tegen een Franse regeling die bepaalt dat tijdelijke effecten, zonder langetermijngevolgen, buiten beschouwing kunnen blijven bij de vergunningverlening. Het Hof erkent dat er negatieve effecten zijn die niet kwalificeren als achteruitgang. Als dat echter wel het geval is, moet de vergunningverlener deze effecten betrekken in de beoordeling. De in de KRW voorgeschreven meetfrequenties zijn volgens het Hof geen indicator voor de vraag of een tijdelijk effect een achteruitgang is of niet. Deze uitleg vormt volgens het Hof geen belemmering voor projecten die bedoeld zijn om de toestand van het water te verbeteren. Ook dit soort projecten zullen tijdelijk een negatief effect hebben op de toestand (vis, beplanting, stroming, doorzicht e.d.) en zelfs tijdelijk een achteruitgang van de toestand teweegbrengen. Volgens het Hof kunnen deze projecten doorgang vinden onder de afwijkmogelijkheid van artikel 4, lid 7, van de KRW. Het Hof volgt hiermee slechts ten dele het standpunt van de Nederlandse regering.

| 41 |

Arrest van het Gerecht van 23 november 2022, gevoegde zaken T-279/20 CWS Powder Coatings/Commissie, T-288/20 Brillux en Daw/Commissie en T-283/20 Billions Europe e.a./Commissie

De verzoeksters in deze zaken zijn fabrikanten, invoerders, downstream-gebruikers en leveranciers van titaandioxide. Na voorbereidende onderzoeken in Frankrijk heeft een comité van ECHA titaandioxide in een advies beoordeeld als kankerverwekkend. Op basis van dat advies heeft de Commissie een verordening aangenomen met eisen voor de indeling en etikettering van titaandioxide. Verzoeksters vorderen bij het Gerecht vernietiging van die verordening. Net als Frankrijk, Zweden, Denemarken en ECHA, steunt Nederland de Commissie in deze zaken en meent dat de verordening in stand moet blijven. Het Gerecht verklaart de klachten van verzoeksters echter gegrond en vernietigt de verordening. In de onderbouwing van de kwalificatie van de stof schuilt volgens het Gerecht een kennelijke beoordelingsfout, zodat de conclusies niet gerechtvaardigd waren en de verordening niet kon worden aangenomen. Inmiddels hebben zowel de Commissie als Frankrijk hoger beroep ingesteld bij het Hof.

Deze beroepen staan bij het Hof geregistreerd onder zaaknummer C-82/23 P en C-71/23 P.

Arrest van het Hof (Grote Kamer) van 22 december 2022, zaak C-61/21, Ministre de la Transition écologique (Frankrijk)

Vaststaat dat in Parijs de grenswaarden voor de luchtkwaliteit van richtlijn 2008/50 (richtlijn luchtkwaliteit) zijn overschreden. JP – een inwoner van Parijs – stelt dat zijn gezondheid daardoor is geschaad en beroept zich op staatsaansprakelijkheid om een schadevergoeding te krijgen. In deze zaak staat de eerste voorwaarde van Europeesrechtelijke staatsaansprakelijkheid centraal: of particulieren rechten ontleen aan de betrokken Unierechtelijke bepalingen, artikelen 13 en 23 van de richtlijn luchtkwaliteit. Artikel 13 bepaalt dat lidstaten ervoor zorgen dat de grenswaarden niet worden overschreden. Wanneer dat wel gebeurt verplicht artikel 23 lidstaten tot het opstellen van een luchtkwaliteitsplan. Volgens het Hof leggen deze bepalingen weliswaar vrij duidelijke en nauwkeurige verplichtingen op, maar streven deze enkel een algemene doelstelling (bescherming gezondheid en milieu) na. Daarmee worden dus niet impliciet individuele rechten toegekend. Bijgevolg wordt niet voldaan aan de eerste voorwaarde van staatsaansprakelijkheid. Wel bevatten de artikelen 13 en 23 van de richtlijn duidelijke en nauwkeurige verplichtingen inzake het resultaat dat de lidstaten moeten waarborgen. Particulieren die rechtstreeks door de overschrijding van grenswaarden worden getroffen moeten dus onder andere kunnen bewerkstelligen dat de overheid een luchtkwaliteitsplan opstelt. Dit is in lijn met het Nederlandse standpunt.

| 42 |

Rechtsstaat

Arresten van het Hof (Voltallige zitting) van 16 februari 2022, zaak C-156/21 Hongarije/Europees Parlement en Raad, en zaak C-157/21 Polen/Europees Parlement en Raad

In deze zaak verwerpt het Hof de door Polen en Hongarije ingestelde verzoeken tot nietigverklaring van verordening 2020/2092 (MFK rechtstaatverordening), die de ontvangst van financiering uit de Uniebegroting afhankelijk stelt van de naleving door een lidstaat van de beginselen van de rechtsstaat. Het Hof stelt voorop dat, in tegenstelling tot wat Polen en Hongarije betogen, de rechtsgrondslag die de EU in staat stelt om financiële regels vast te stellen voor de uitvoering van de Uniebegroting een passende rechtsgrondslag voor deze verordening is. Daarnaast bepaalt het Hof dat de

procedure van artikel 7 van het VEU niet wordt omzeild, aangezien de omstreden verordening en genoemde procedure verschillende doelstellingen en elk een duidelijk onderscheiden voorwerp hebben. Het Hof concludeert dat de verordening voldoet aan de vereisten van het rechtszekerheidsbeginsel. Hiermee worden de door Hongarije en Polen ingestelde beroepen in hun geheel verworpen. De uitspraak is in overeenstemming met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof (Grote kamer) van 22 februari 2022, zaak C-430/21, RS (Roemenië)

Een klacht van RS noodzaakt de verwijzende rechter na te gaan of de bepaalde nationale bepalingen verenigbaar zijn met het Unierecht, in het bijzonder de criteria inzake de naleving van de waarde van de rechtsstaat. Volgens de rechtspraak van het Roemeense grondwettelijk Hof, is de gewone rechters daartoe echter niet bevoegd als de het grondwettelijk hof al heeft geoordeeld dat die nationale wetgeving strookt met de grondwettelijke bepaling die voorziet in de voorrang van het Unierecht. Verder kunnen gewone rechters tuchtrechtelijk aansprakelijk worden gesteld, als zij het Unierecht hebben toegepast zoals dat door het Hof wordt uitgelegd en daarbij zijn afgeweken van rechtspraak van het grondwettelijk hof. Het Hof oordeelt dat nationale regelingen of praktijken als deze in strijd zijn met artikel 19, lid 1, tweede alinea, van het VEU, gelezen in samenhang met de artikelen 2 en 4, lid 2 en 3, van het VEU, artikel 267 van het VUEU en met het beginsel van voorrang van het Unierecht. De uitspraak is in lijn met het Nederlandse standpunt.

| 43 |

Arrest van het Hof van 22 februari 2022 (Grote Kamer), gevoegde zaken C-562/21 PPU en C-563/21 PPU, Openbaar Ministerie e.a. (Rechtbank Amsterdam, Nederland)

In twee overleveringsprocedures hebben de Poolse autoriteiten Europese Aanhoudingsbevelen (EAB's) uitgevaardigd tegen Poolse onderdanen; in zaak C-562/21 met het oog op uitvoering van een strafvonnis en in zaak C-563/21 met het oog op strafvervolgning. Vanwege de ontwikkelingen op het gebied van rechterlijke benoemingen in Polen bestaat bij de verwijzende rechter onduidelijkheid over de beoordeling van de toelaatbaarheid van de overleveringen in het licht van artikel 47 van het Handvest. Het Hof oordeelt dat de uitvoerende rechter de overlevering van de opgeëiste persoon niet zonder meer kan weigeren indien er zijn aanwijzingen voor structurele of fundamentele gebreken in de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht van de uitvaardigende lidstaat, met name wat betreft de benoemings-

procedure. Bij een EAB met het oog op uitvoering van een strafvonnis dient vervolgens te worden onderzocht of, met name gelet op de samenstelling van de rechtsprekende formatie die de strafzaak heeft behandeld of andere omstandigheden die relevant zijn voor de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van die formatie, moet worden aangenomen dat het grondrecht van de opgeëiste persoon op een eerlijk proces van artikel 47, tweede alinea, van het Handvest is geschonden. Bij een EAB met het oog op strafvervolgning is van belang of met name gelet op de persoonlijke situatie van de opgeëiste persoon, de aard van het strafbare feit, de feitelijke context of andere omstandigheden die relevant zijn voor de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de formatie die waarschijnlijk de procedure zal behandelen, moet worden aangenomen dat deze persoon een reëel gevaar loopt dat het grondrecht op een eerlijk proces zal worden geschonden. De uitspraak is deels in lijn met het Nederlandse standpunt.

Sancties

| 44 |

Arrest van het Gerecht van 30 november 2022, zaak T-316/14 RENV, PKK/Raad

Dit arrest betreft de nietigverklaring van een aantal besluiten van de Raad inzake de bestrijding van terrorisme en de listing van Kurdistan Workers' Party (PKK) als een entiteit die betrokken was bij terroristische daden. PKK had eerder al succesvol daartegen geprocedeerd. In onder meer zaak C-46/19 (zie ook het jaarbericht over 2021) heeft het Hof een eerder arrest van het Gerecht vernietigd en de zaak terug verwezen naar het Gerecht. Naar het oordeel van het Hof moet de Raad voldoende nauwkeurige en concrete redenen opgeven om de PKK in staat te stellen kennis te nemen van de redenen die zijn aangevoerd voor de handhaving van haar listing. Het Gerecht beoordeelt nu of de Raad dat voldoende heeft gedaan. Dat is echter niet zo, aldus het Gerecht. Het Gerecht vernietigt de aangevallen listingsbesluiten. Nederland intervenieerde aan de zijde van de Raad.

Sociaal recht

Arrest van het Hof van 28 april 2022, zaak C-237/20, Heiploeg (Hoge Raad, Nederland)

De Heiploeg-groep (Heiploeg-oud) exploiteerde een visgroothandel. De groep bestond uit verschillende ondernemingen. Na faillissement werd een groot deel van de activiteiten overgenomen door een aantal nieuw opgerichte ondernemingen (Heiploeg-nieuw). Een aanzienlijk deel van het

personeel werd opnieuw in dienst genomen, maar tegen minder gunstige arbeidsvoorwaarden. De overgang van de Heiploeg-ondernemingen werd voorbereid in een zogenaamde ‘pre-pack’: een praktijk waarbij voorafgaand aan het faillissement de eventuele verkoop vanuit de boedel van levensvatbare bedrijfsonderdelen wordt voorbereid onder toezicht van de beoogd curator die na het uitspreken van het faillissement de verkoop finaliseert. FNV meent dat met een dergelijke voorbereide verkoop sprake is van overgang van onderneming. In dit verband stelt de Hoge Raad vragen over de faillissementsuitzondering van artikel 5, lid 1, van richtlijn 2001/23 (de richtlijn betreffende het behoud van de rechten van de werknemers bij overgang van ondernemingen) in geval van een pre-pack. Volgens het Hof is deze praktijk niet in strijd met het Unierecht en kan de Nederlandse pre-pack onder deze uitzondering vallen. Er wordt voldaan aan de vereisten van artikel 5, mits een dergelijke pre-packpraktijk wordt geregeld in wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen, aldus het Hof. De uitspraak van het Hof is in lijn met het Nederlandse standpunt.

| 45 |

Sociale zekerheid

Arrest van het Hof van 14 oktober 2022, zaak C-713/20, Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank (Centrale Raad van Beroep, Nederland)

Deze zaak gaat over twee personen die in een andere lidstaat woonden en met onderbrekingen uitzendwerk in Nederland verrichtten. De Sociale verzekeringsbank besloot dat zij in de periode tussen twee uitzendovereenkomsten en waarin er feitelijk geen arbeid werd verricht, niet onderworpen zijn aan de Nederlandse socialezekerheidswetgeving. Hiertegen komen betrokkenen op bij de Centrale Raad van Beroep. Deze rechter vraagt zich af of in de tussenliggende periode de socialezekerheidswetgeving van de woonstaat of van de werkstaat van de uitzendkracht geldt. Het Hof oordeelt dat op grond van verordening 883/2004 (betreffende de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels) de socialezekerheidswetgeving van de woonstaat van toepassing is, wanneer de arbeidsverhouding gedurende die tussenliggende periode is beëindigd. Het arrest is in lijn met het Nederlandse standpunt.

Staatssteun

Arrest van het Hof van 27 januari 2022, zaak C-238/20, Sātiņi-S (Letland)

Een viskwekerij, die is gelegen in een beschermd natuurgebied, lijdt schade doordat vissen ten prooi vallen aan beschermde vogels. De kweker wil een schadevergoeding van de autoriteiten. De vraag is of deze schadevergoeding kwalificeert als staatssteun. Het Hof oordeelt allereerst dat artikel 17 van het Handvest bij deze beoordeling moet worden betrokken. De door de Naturaz000-regelgeving opgelegde bescherming van de vogels heeft immers gevolgen voor het eigendom van de kweker. Vervolgens beslist het Hof dat de vergoeding voor de geleden schade kwalificeert als een voordeel in de zin van artikel 107, lid 1 VWEU. Daarbij benadrukt het Hof dat de schade valt onder het normale bedrijfsrisico van de ondernemer. In dat geval sluit de compenserende aard van de vergoeding niet uit dat sprake is van steun. Deze steun kan wél kwalificeren als de-minimissteun indien is voldaan aan de voorwaarden van verordening 717/2014 (betreffende de erkenning van beschermde gebieden in de Gemeenschap waar bijzondere plantenziekterisico's bestaan). Het is aan de verwijzende rechter om dit te beoordelen. Deze uitspraak sluit grotendeels aan bij het standpunt van de Nederlandse regering.

| 46 |

Arrest van het Hof van 13 oktober 2022, gevoegde zaken C-164/21 en C-318/21, Baltijas Starptautiskā Akadēmija (Letland)

Deze zaak gaat over private onderwijsinstellingen in Letland, die in aanmerking wensen te komen voor onderzoeksgelden van de Letse overheid. Hiervoor moeten zij volgens het Letse recht voldoen aan de definitie 'organisatie voor onderzoek en kennisverspreiding', zoals opgenomen in artikel 2, punt 83, van verordening 651/2014 (algemene groepsvrijstellingsverordening). Het Hof oordeelt dat een organisatie onafhankelijk onderzoek moet verrichten, eventueel aangevuld met activiteiten ter verspreiding van de resultaten van dat onderzoek. De omzet die een entiteit uit economische activiteiten haalt is niet doorslaggevend. De herinvestering van winst, de rechtsvorm en het eventuele winsttoegmerk van de entiteit zijn ook niet bepalend. Deze uitkomst komt overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Gerecht van 16 november 2022, zaak T-469/20, Nederland/Commissie Nederland heeft per 1 januari 2030 het gebruik van steenkool voor de

productie van elektriciteit verboden. Aan vier van de vijf actieve steenkoolcentrales in Nederland zijn overgangsperiodes toegekend, maar de Hemwegcentrale werd verplicht om eind 2019 te sluiten. Aan de eigenaar van deze centrale, Vattenfall, is een bedrag van € 52,5 miljoen toegekend ter compensatie van de geleden schade vanwege de vervroegde sluiting. De Commissie heeft deze compensatie op grond van artikel 107, lid 3, aanhef en onder c, van het VWEU verenigbaar met de interne markt verklaard, zonder zich daarbij uit te spreken over de vraag of de compensatie staatssteun vormt. Nederland meent dat er überhaupt geen sprake is van steun en is daarom in beroep gegaan tegen het besluit. Dit beroep heeft succes: het Gerecht verklaart het besluit nietig, omdat de Commissie zich niet kon uitspreken over de verenigbaarheid van een nationale maatregel met de interne markt zonder eerst te hebben vastgesteld dat deze maatregel staatssteun vormde. De Commissie heeft beroep ingesteld bij het Hof tegen deze uitspraak zaak C-40/23 P.

Strafrecht

| 47 |

Arrest van het Hof van 7 april 2022, zaak C-150/21, Prokuratura Rejonowa Łódź-Bałuty (Polen)

Het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) heeft een verkeersboete opgelegd aan een Poolse onderdaan voor een in Nederland begane snelheidsovertreding. Vervolgens heeft het CJIB de Poolse autoriteit op grond van Kaderbesluit 2005/214 verzocht om de boete te erkennen en ten uitvoer te leggen. De Poolse rechter vraagt zich af of wel sprake is van een beslissing waartegen beroep kan worden ingesteld bij 'een met name in strafzaken bevoegde rechter' zoals het kaderbesluit vereist. Ja, antwoordt het Hof. Er staat immers beroep open bij de Nederlandse kantonrechter. Deze rechter past een procedure toe die aan de wezenlijke kenmerken van een strafrechtelijke procedure voldoet, aangezien die rechter volle rechtsmacht heeft en de gepaste procedurele waarborgen gelden. Dat er voorafgaand aan het beroep eerst bezwaar moet worden gemaakt bij de officier van justitie van het openbaar ministerie maakt dit niet anders. Deze voorwaarde maakt de toegang tot de kantonrechter namelijk niet onmogelijk of uiterst moeilijk. Het arrest is in lijn met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 15 september 2022, zaak C-420/20, HN (Bulgarije)

In deze zaak draait het onder meer om de vraag of artikel 8 van richtlijn 2016/343 betreffende de versterking van bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld en van het recht om in strafprocedures bij de terechtzitting aanwezig te zijn, zich verzet tegen een nationale wettelijke regeling op grond waarvan het aanwezigheidsrecht wordt omgezet in een aanwezigheidsplicht. Het Hof oordeelt dat deze kwestie buiten de reikwijdte van het Unierecht valt en uitsluitend wordt beheerst door het nationale recht. Voornoemde richtlijn verzet zich daar dus niet tegen. Dit oordeel doet recht aan het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 8 december 2022, zaak C-492/22 PPU, CJ (Rechtbank Amsterdam, Nederland)

Opgeëiste persoon CJ moet op grond van een EAB vanuit Nederland worden overgeleverd aan Polen om aldaar een gevangenisstraf van twee jaar uit te zitten. CJ heeft zich hiertegen verzet, omdat hij aanwezig wil zijn bij de behandeling van een in Nederland tegen hem lopende strafzaak. De Officier van Justitie (OvJ) heeft om die reden de overlevering uitgesteld. Tijdens dit uitstel blijft CJ in hechtenis. Het Hof komt tot het oordeel dat het besluit tot uitstel niet door een OvJ maar door een rechter moet worden genomen. Dit zou in beginsel tot gevolg hebben dat CJ in vrijheid moet worden gesteld. De Nederlandse rechter kan echter wel een nieuw besluit nemen conform het kaderbesluit. Tijdens het uitstel mag de rechter besluiten de persoon in hechtenis te houden. Het Hof oordeelt verder dat de rechter niet verplicht is om de overlevering uit te stellen als de persoon aanwezig wil zijn bij een strafzaak. De betreffende rechter dient de belangen die beide lidstaten hebben bij de aanwezigheid van de persoon tegen elkaar af te wegen. Deze uitkomst komt deels overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 15 december 2022, zaak C-88/21, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (Litouwen)

Deze zaak gaat over een auto die in Bulgarije was gestolen en vervolgens in Duitsland en Litouwen is verkocht. De Litouwse koper wilde de auto laten registreren, maar dit werd geweigerd, omdat de auto nog als gestolen voertuig gesignaleerd stond in het SIS II-systeem, met het oog op inbeslagneming of gebruik als bewijsmateriaal in een strafprocedure. Er zijn evenwel al meer dan drie jaar geen maatregelen genomen op basis van de

signalering. Ook is deze niet verwijderd. In dat kader vraagt de verwijzende rechter of het weigeren van de registratie geoorloofd is. Het Hof geeft uitleg aan het SIS II-besluit en bepaalt dat de lidstaten een ruime beoordelingsmarge hebben om te bepalen welke maatregelen zij nemen ter uitvoering van een SIS-signalering. Een verplichting om registratie van een gesignaleerd voertuig te weigeren is er niet. Lidstaten mogen daarvoor kiezen, maar kunnen er ook vanaf zien. Daarnaast merkt het Hof op dat lidstaten onderling spoedig moeten voldoen aan informatieverzoeken over gesignaleerde voorwerpen. Ook mogen signaleringen niet langer worden bewaard dan nodig voor het nagestreefde doel. De lidstaat die de signalering heeft gedaan, moet deze onmiddellijk verwijderen wanneer het doel is verwezenlijkt. De uitspraak is in overeenstemming met het betoog van de Nederlandse regering.

Vertrouwensbeginsel

Arrest van het Hof van 24 februari 2022, zaak C-36/21, Sense Visuele Communicatie en Handel (College van Beroep voor het bedrijfsleven, Nederland)

| 49 |

Sense exploiteert een vleesvarkensbedrijf. Een van de vennoten werd op 21 januari 2018 41 jaar oud. Sense heeft bij Rijksdienst voor Ondernemen (RVO) inlichtingen gevraagd over de mogelijkheid om over 2018 betalingsrechten te verkrijgen uit de Nationale reserve voor jonge landbouwers. Medewerkers van RVO zeiden dat dat kon, zowel aan de telefoon als per e-mail. Deze informatie was echter onjuist en evident niet in lijn met de Unierechtelijke regel, die bepaalt dat je in het jaar van de aanvraag niet ouder dan 40 mag zijn. Het Unierechtelijke vertrouwensbeginsel kan in dit geval geen toepassing vinden, maar de verwijzende rechter wil weten of op grond van nationaalrechtelijke vertrouwensbeginsel een schadevergoeding zou kunnen worden toegekend aan Sense. Zij hebben namelijk investeringen gedaan op basis van de aan hen gedane toezeggingen. Het Hof oordeelt dat het Unierecht zich niet verzet tegen een schadevergoeding wegens schending van het nationale vertrouwensbeginsel, wanneer aan een aantal voorwaarden is voldaan. De schadevergoeding moet enkel zijn gebaseerd op het nationale recht, zij mag niet neerkomen op de toekenning van een met het Unierecht strijdig voordeel, niet de begroting van de Europese Unie belasten en moet niet kunnen leiden tot verstoring van de mededinging tussen de lidstaten. De uitspraak is conform de inbreng van de Nederlandse regering.

Vervoer

Arrest van het Hof van 3 mei 2022, zaak C-453/20, CityRail (Tsjechië)

CityRail is een vervoersonderneming die een klacht heeft ingediend bij de nationale spoorwegadministratie (UPDI). Deze klacht ziet op de regels die gaan over de laad- en losplaatsen, het ingevoerde stelsel van reserveringen van de capaciteit, en het vergoedingstelsel. Over deze regels heeft UPDI vragen gesteld aan het Hof. Het Hof oordeelt dat het prejudiciële verzoek niet-ontvankelijk is en spreekt zich niet inhoudelijk uit over de gestelde vragen. De reden hiervoor is dat UPDI niet kan worden beschouwd als een ‘rechterlijke instantie’ in de zin van artikel 267 VWEU. Ondanks dat UPDI in algemene zin voldoet aan de vereisten van een rechterlijke instantie, voert UPDI in het kader van het hoofdgeding geen rechtsprekende, maar administratieve taken uit. De Nederlandse regering heeft schriftelijk deelgenomen vanwege de toepasselijke Europese regels inzake de instelling van een Europese spoorwegruimte, maar zich niet uitgesproken over de ontvankelijkheid van het verzoek.

| 50 |

Voedsel- en warenregelgeving

Arrest van het Hof (Grote kamer) van 22 februari 2022, zaak C-160/20, Stichting Rookpreventie Jeugd e.a. (Rechtbank Rotterdam, Nederland)

In deze zaak gaat het over de geldigheid van richtlijn 2014/40 (tabaks-productenrichtlijn) en de wijze waarop de maximumemissieniveaus van teer, nicotine en koolmonoxide in filtersigaretten gemeten moeten worden. De Rechtbank Rotterdam had daarover vragen gesteld in een procedure tussen de Stichting Rookpreventie Jeugd en de Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit (NVWA). De Stichting vorderde dat de NVWA handhavend zou moeten optreden tegen sigarettenfabrikanten, omdat hun sigaretten niet voldoen aan het gestelde maximum wanneer de sigaretten worden gemeten volgens ‘methode A’. De NVWA betoogde echter dat de tabak-productenrichtlijn alleen meetmethode ‘B’ voorschrijft. De resultaten voor filtersigaretten overschrijden bij die methode niet het maximum, zodat niet kan worden gehandhaafd, aldus de NVWA. Het Hof oordeelt dat de richtlijn meetmethode ‘B’ voorschrijft. Die methode verwijst naar bepaalde ISO-normen, die niet zijn bekendgemaakt in het EU-publicatieblad. Op zich is dat niet problematisch en is de tabaksproductenrichtlijn niet in strijd met (onder meer) het rechtszekerheid- en het transparantiebeginsel. De richtlijn

is geldig en het is voor sigarettenfabrikanten verboden om sigaretten op de markt te brengen die, gemeten volgens methode 'B', de maximum-emissieniveaus overschrijden. Het feit dat methode 'B' met de ISO-normen niet bekend is gemaakt in het EU-publicatieblad, betekent echter wel dat die methode niet kan worden tegengeworpen aan particulieren in het algemeen. De verwijzende rechter mag om die reden bij haar beoordeling van het hoofdgeding methode 'B' niet betrekken. De uitspraak komt deels overeen met de Nederlandse inbreng.

Arrest van het Hof van 30 juni 2022, zaak C-51/21, Aktsiaselts M.V.WOOL (Estland)

Aktsiaselts M.V. WOOL is een bedrijf dat verpakte visproducten in de handel brengt. De Estse autoriteit heeft het bedrijf bevolen de productie te staken, omdat in twee handelspartijen de bacterie *Listeria monocytogenes* was aangetroffen. Aktsiaselts heeft daartegen aangevoerd dat de autoriteit de verkeerde grenswaarde heeft toegepast en van overtreding van de juiste grenswaarde geen sprake is. De verwijzende rechter stelt het Hof vragen over de toepasselijke grenswaarden. Het Hof geeft hierover uitleg maar benadrukt vooral dat de regelgeving tot doel heeft om een hoog beschermingsniveau voor de volksgezondheid te waarborgen. Gelet op dat doel heeft de Estse autoriteit ruime discretionaire bevoegdheden om op te treden wanneer er objectieve redenen zijn om te vermoeden dat de levensmiddelen onveilig zijn, ook al voldoen zij aan de geldende specifieke Unierechtelijke bepalingen. De uitspraak is in lijn met het Nederlandse standpunt.

| 51 |

Vrij verkeer – Diensten

Arrest van het Hof van 13 januari 2022, zaak C-55/20, Minister Sprawiedliwości (Polen)

In deze Poolse zaak gaat het om de vraag of richtlijn 2006/123 (diensten-richtlijn) en het EU-Handvest van de grondrechten van toepassing zijn op nationale tuchtrechtelijke procedures voor advocaten. Deze vraag is opgekomen omdat de verwijzende rechter zorgen heeft over de onafhankelijkheid van de tuchtkamer van het Poolse Hooggerechtshof. Volgens het Hof dienen de dienstenrichtlijn en het Handvest in het onderhavige geval echter niet te worden toegepast. Dit zou wel het geval kunnen zijn als bijvoorbeeld de beroepsvergunning van de advocaat wordt ingetrokken. In dit geval ging het echter enkel om de vraag of tegen de betrokken advocaat een tuchtprocedure zou moeten worden ingesteld.

Die situatie valt niet onder de dienstenrichtlijn en het Handvest.
Deze uitkomst is in overeenstemming met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof (Grote kamer) van 18 januari 2022, zaak C-261/20, Thelen Technopark Berlin GmbH (Duitsland)

Deze zaak gaat over het leerstuk van horizontale werking van richtlijnen. MN is architect en heeft met Thelen Technopark Berlin een overeenkomst gesloten met betrekking tot een bouwproject in Berlijn. Het overeengekomen honorarium is betaald, maar MN vordert nog € 102.934,59 van Thelen op basis van de Duitse bepalingen inzake wettelijke minimumtarieven voor architecten en ingenieursdiensten. Thelen verzet zich hiertegen met het argument dat de Duitse regeling in strijd is met artikel 15, leden 1-3, van de dienstenrichtlijn. De verwijzende rechter constateert dat de Duitse regeling in strijd is met de richtlijn, maar twijfelt of hij deze nationale regeling buiten toepassing moet laten in een geschil tussen twee particulieren. Het Hof oordeelt dat het Unierecht niet verplicht om de nationale regeling in dit geval buiten toepassing te laten. De reden hiervoor is dat bij buiten toepassing laten, een nieuwe verplichting wordt opgelegd aan een particulier. Dat kan niet onder het Unierecht, omdat een richtlijn geen verplichtingen kan opleggen aan particulieren, aldus het Hof. Omdat de verwijzende rechter dan de vordering van MN moet toewijzen, wordt Thelen benadeeld. Het Hof benadrukt dat Thelen de mogelijkheid heeft om schadevergoeding te eisen van de lidstaat, wegens strijd met het Unierecht. De uitspraak is niet in lijn met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 27 april 2022, zaak C 674/20, Airbnb Ireland (België)

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kent een belasting op de inrichtingen van toeristische logies. In dit verband werden tussenpersonen, zoals het online platform Airbnb, verplicht om informatie door te geven aan de belastingautoriteiten. Dit betrof onder andere gegevens van de exploitant, adresgegevens van de inrichtingen van toeristische logies en het aantal overnachtingen. Volgens Airbnb is deze regeling in strijd met richtlijn 2000/31 (e-commerce richtlijn) en het vrij verkeer van diensten zoals bedoeld in artikel 56 VWEU. Volgens het Hof is de e-commercerichtlijn niet van toepassing, omdat het gebied van belastingen uitdrukkelijk is uitgesloten van de werkingssfeer. Ook is geen sprake van een beperking van het vrij verkeer van diensten. Hoewel de verplichting extra kosten met zich meebrengt, worden binnenlandse en buitenlandse dienstverrichters

gelijkelijk geraakt. Het oordeel is in overeenstemming met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 27 oktober 2022, zaak C-544/21, ID/Stadt Mainz (Duitsland)

Deze zaak gaat net zoals de hiervoor genoemde zaak Thelen Technopark Berlin over de afdwingbaarheid van een contractuele bepaling in een privaatschil gebaseerd op de Duitse regeling voor architecten- en ingenieursdiensten. Specifiek speelt de vraag of de dienstenrichtlijn van toepassing is als de ingeroepen overeenkomst is gesloten voor de datum van omzetting van de richtlijn. In lijn met het Nederlandse standpunt, oordeelt het Hof dat de dienstenrichtlijn alleen van toepassing is op een rechtssituatie die verworven is op of na 28 december 2009, de uiterste datum van omzetting van deze richtlijn. Het is aan de verwijzende rechter om dit vast te stellen.

Arrest van het Hof van 22 december 2022, zaak C-83/21, Airbnb Ireland en Airbnb Payments UK (Italië)

Deze zaak gaat over een Italiaanse fiscale regeling voor bemiddelingssdiensten voor kortlopende verhuur van woningen. Bemiddelaars, zoals Airbnb, moeten informatie over de verhuurders doorgeven aan de Italiaanse belastingdienst. Bovendien moeten zij ook belasting die de verhuurders verschuldigd zijn als bronbelasting inhouden. Volgens Airbnb zijn deze verplichtingen in strijd met de e-commercerichtlijn, de dienstenrichtlijn en het vrij verkeer van diensten. Het Hof oordeelt echter dat deze richtlijnen niet van toepassing zijn, omdat fiscale bepalingen zijn uitgezonderd van de werkingssfeer van deze richtlijnen. Verder oordeelt het Hof dat de informatieplicht en de inhoudingsplicht het vrij verkeer van diensten niet beperken. Het gaat om verplichtingen die binnenlandse en buitenlandse dienstverleners gelijkelijk raken. Dat er extra kosten ontstaan voor bemiddelaars is niet voldoende om een beperking aan te nemen. Deze uitkomst is in overeenstemming met het standpunt van de Nederlandse regering.

| 53 |

Vrij verkeer – vestiging

Arrest van het Hof van 7 september 2022, zaak C-391/20, Boriss Cilevičs e.a. (Letland)

In deze zaak oordeelt het Hof dat artikel 49 van het VWEU (vrijheid van vestiging) niet in de weg staat aan een regeling van een lidstaat die bepaalt dat hoger onderwijsinstellingen in beginsel verplicht zijn om het onderwijs

uitsluitend aan te bieden in de officiële taal van die lidstaat. Zo'n regeling kan gerechtvaardigd worden op grond van redenen die verband houden met de bescherming van de nationale identiteit van die lidstaat. Voorts moet de regeling geschikt en noodzakelijk zijn voor de verwezenlijking van dat doel. Het oordeel van het Hof is in lijn met het Nederlandse standpunt.

Doorhalingen

In de volgende zaken waarin de Nederlandse regering schriftelijke opmerkingen heeft ingediend hebben de verwijzende rechters de gestelde prejudiciële vragen ingetrokken of heeft de verzoekende partij het beroep ingetrokken. Om die reden heeft het Hof in die zaken geen uitspraak gedaan.

C-148/20 en C-150/20 Deutsche Lufthansa e.a.

| 54 |

C-579/20 Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

C-153/21 Ministre de l'Immigration et de l'Asile

C-480/21 Minister for Justice and Equality

C-504/21 Bundesrepublik Deutschland

T-518/21 EPPA / Commissie

C-614/21 Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

C-637/21 K.R.

C-51/22 PannonHitel

C-208/22 Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Bijlage 1

**In 2022 afgedane zaken met
Nederlandse inbreng**

Zaaknummer	Zaaknaam	Trefwoord
T-316/14 RENV	PKK/Raad	Sancties
C-59/18 en C-106/19	Italië/Raad	Europees Geneesmiddelen- bureau
C-636/19	Chemours Netherlands/ ECHA	Milieu
C-743/19	Parlement/Raad	Europese Arbeidsautoriteit
C-793/19 en C-794/19	Spacenet e.a.	Gegevensbescherming
C-817/19	Ligue des droits humains	Gegevensbescherming
A-1/20	Adviesverzoek Koninkrijk België	Arbitrage (adviesverzoek)
C-24/20	Commissie/Raad	Toetreding van de Unie tot de Akte van Geneve
C-55/20	Ministerstwo Sprawiedliwości	Vrij verkeer – Diensten
C-118/20	Wiener Landesregierung	Burgerschap
C-140/20	Commissioner of the Garda Síochána and Others	Gegevensbescherming
C-160/20	Stichting Rookpreventie Jeugd e.a.	Voedsel- en waren- regelgeving
C-161/20	Commissie/Raad	Externe betrekkingen
C-237/20	Federatie Nederlandse Vakbeweging	Sociaal recht
C-238/20	Sățiși-S	Staatssteun
C-245/20	Autoriteit Persoons- gegevens	Gegevensbescherming
C-261/20	Thelen Technopark Berlin	Vrij verkeer – Diensten
C-273/20 en C-355/20	Bundesrepublik Deutschland e.a.	Asiel en migratie
C-275/20	Commissie/Raad	Externe betrekkingen

Zaaknummer	Zaaknaam	Trefwoord
T-279/20, T-283/20 en T-288/20	CWS Powder Coatings e.a./Commissie	Voedsel- en waren- regelgeving
C-391/20	Boriss Cilevičs e.a.	Vrij verkeer – Vestiging
C-415/20, C-419/20 en C-427/20	Gräfendorfer Geflügel – und Tiefkühlkost e.a.	Douane
C-420/20	HN	Strafrecht
C-433/20	Austro-Mechana	Auteursrecht
C-436/20	ASADE	Aanbestedingsrecht
C-453/20	Cityrail	Artikel 267 VWEU
T-469/20	Nederland/Commissie	Staatssteun
C-519/20	Landkreis Gifhorn	Asiel en migratie
C-525/20	Association France Nature Environnement	Milieu
C-577/20	Sosiaali- ja terveystien lupa- ja valvontavirasto	Beroepskwalificaties
C-597/20	LOT	Consumentenbescherming
C-599/20	Baltic Master	Douane
C-624/20	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	Asiel en migratie
C-674/20	Airbnb Ireland	Vrij verkeer – Diensten
C-704/20 en C-39/21	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Examen d’office de la rétention) e.a.	Asiel en migratie
C-713/20	Raad van bestuur van de Sociale Verzekeringsbank	Sociale zekerheid
C-720/20	Bundesrepublik Deutschland	Asiel en migratie
C-19/21	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	Asiel en migratie

Zaaknummer	Zaaknaam	Trefwoord
C-22/21	Minister for Justice and Equality	Burgerschap
C-36/21	Sense Visuele Communicatie en Handel	Vertrouwensbeginsel
C-51/21	Aktsiaselts M.V.WOOL	Voedsel- en waren-regelgeving
C-61/21	Ministre de la Transition écologique et Premier ministre	Milieu
C-66/21	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	Asiel en migratie
C-69/21	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	Asiel en migratie
C-83/21	Airbnb Ireland et Airbnb Payments UK	Vrij verkeer – Diensten
C-88/21	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija	Strafrecht
C-150/21	Prokuratura Rejonowa Łódź-Bałuty	Strafrecht
C-156/21	Hongarije/Raad en Parlement	Rechtsstaat
C-157/21	Polen/Raad en Parlement	
C-159/21	Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság e.a.	Asiel en migratie
C-163/21	PACCAR e.a.	Mededinging
C-164/21 en C-318/21	BALTIJAS STARPTAUTISKĀ AKADĒMIJA	Staatssteun
C-180/21	Inspektor v Inspektorata kam Visshia sadeben savet	Gegevensbescherming
C-189/21	R. en R.	Landbouw en visserij
C-194/21	Staatssecretaris van Financiën	

Zaaknummer	Zaaknaam	Trefwoord
C-213/21 en C-214/21	Italy Emergenza e.a.	Aanbestedingsrecht
T-227/21	Illumina/Commissie	Mededinging
C-330/21	The Escape Center	Fiscaal recht
C-422/21	Ministero dell'Interno	Asiel en migratie
C-430/21 PPA	RS	Rechtsstaat
C-544/21	Stadt Mainz	Vrij verkeer – Diensten
C-562/21 en C-563/21 PPU	Openbaar Ministerie e.a.	Rechtsstaat
C-631/21	Taxi Horn Tours	Aanbestedingsrecht
C-492/22 PPU	Openbaar Ministerie	Strafrecht

Bijlage 2

**Aanhangige zaken per
17 april 2023
waarin de Nederlandse regering
meedoet**

Zaaknummer	Zaaknaam	Trefwoord
C-291/19 SO	SO	Rechtsstaat
C-459/20	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	Asiel en migratie
C-560/20	Landeshauptmann von Wien	Asiel en migratie
T-639/20	TIB Chemicals – Commissie	Consumentenbescherming
C-615/20 en C-671/20	YP e.a.	Rechtsstaat
C-541/20 tot en met C-555/20	Republieken Litouwen, Bulgarije, Cyprus, Malta en Roemenie, Hongarije en Polen/Europees Parlement en Raad	Transport
C-6/21 P en C-16/21 P	Duitsland en Estland v Pharma Mar en Commissie	Geneesmiddelen
T-102/21	Bastion Holding e.a./Commissie	Staatssteun
T-167/21	European Gaming and Betting Association/ Commissie	Staatssteun
C-181/21 en C-269/21	G e.a.	Rechterlijke bevoegdheid
C-204/21	Commissie/Polen	Rechtsstaat
T-216/21	Ryanair and Malta Air/ Commissie	Staatssteun
C-228/21, C-254/21, C-297/21, C-315/21 en C-328/21	Ministero dell'Interno	Asiel en migratie
C-291/21	Starkinvest	Rechterlijke bevoegdheid
C-283/21	Deutsche Renten-versicherung Bund	Sociale zekerheid

Zaaknummer	Zaaknaam	Trefwoord
T-289/21	Bastion Holding e.a./ Commissie	Staatssteun
C-318/21	STOCKHOLM SCHOOL OF ECONOMICS IN RIGA	Staatssteun
C-429/21 PPU	Openbaar Ministerie	EAB
T-494/21	Ryanair en Malta Air/ Commissie	Staatssteun
C-521/21	Rzecznik Praw Obywatelskich	Rechterlijke bevoegdheid
C-548/21	Bezirkshauptmannschaft Landeck	Gegevensbescherming
C-551/21	Commissie/Raad	Institutioneel
C-568/21	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	Asiel en migratie
C-646/21	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	Asiel en migratie
C-647/21 en C-648/21	D K e.a.	Rechterlijke bevoegdheid
C-661/21	Verbraeken J en Zonen	Vervoer
C-663/21	Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl	Asiel en migratie
C-665/21 P	MKB Multifunds B.V./ Commissie	Staatssteun
C-683/21	Nacionalinis visuomenės sveikatos centras	Gegevensbescherming
C-699/21	E.D.L.	EAB
C-711/21 en C-712/21	État belge, représenté par le Secrétaire d'État à l'Asile et la Migration e a	Asiel en migratie
C-718/21	Krajowa Rada Sądownictwa	Rechterlijke bevoegdheid
C-756/21	International Protection Appeals Tribunal e a	Asiel en migratie

Zaaknummer	Zaaknaam	Trefwoord
C-807/21	Deutsche Wohnen	Gegevensbescherming
C-819/21	Staatsanwaltschaft Aachen	Rechtsstaat
C-8/22	Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides	Asiel en migratie
E-14/22	Alexander Amann	Advocaten
C-24/22	PR Pet	Gecombineerde Nomenclatuur
C-27/22	Volkswagen Group Italia et Volkswagen Aktiengesellschaft	Oneerlijke handelspraktijken
C-107/22	X et Inspecteur van de Belastingdienst Douane	Douane
C-118/22	Direktor na Glavna direksia Natsionalna politsia pri MVR – Sofia	Gegevensbescherming
C-119/22	Teva et Teva Finland	Consumentenbescherming
C-125/22	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	Asiel en migratie
T-137/22	Nederland/Commissie	Landbouw en visserij
C-142/22	The Minister for Justice and Equality	EAB
T-146/22	Ryanair/Commissie	Staatssteun
C-149/22	Merck Sharp and Dohme	Octrooi
C-151/22	Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie	Asiel en migratie
C-178/22	Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano	Gegevensbescherming
T-203/22	Nederland/Commissie	Landbouw en visserij
C-203/22	Dun and Bradstreet Austria	Gegevensbescherming
C-209/22	Rayonna prokuratura	Strafrecht

Zaaknummer	Zaaknaam	Trefwoord
C-225/22	AW „T”	Rechtsstaat
C-241/22	DX	Strafrecht
C-261/22	GN	EAB
C-278/22	ANTERA	Motorvoertuigen
C-281/22	G K e a	Strafrecht
C-293/22 P	Chemours Netherlands B.V.	REACH
C-301/22	C-301-22 An Bord Pleanála et Ireland and the Attorney General	Milieu
C-308/22 t/m C-310/22	PAN Europe	Gewasbeschermings-middelen
C-348/22	Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato	Vrijheid van vestiging
C-360/22	Commissie/Nederland	Pensioenen
C-394/22	Oilchart International	Insolventie
C-392/22	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	Asiel en migratie
C-395/22 en C-428/22	Trade Express-L e.a.	Energie
C-402/22	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	Asiel en migratie
C-406/22	inisterstvo vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politiky	Asiel en migratie
C-451/22	RTL Nederland en RTL Nieuws	Openbaarmaking gegevens
C-459/22	Commissie/Nederland	Pensioenen
C-540/22	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	Asiel en migratie
C-473/22	Mylan	Octrooi

Zaaknummer	Zaaknaam	Trefwoord
C-494/22 P	Tsjechische Republiek/ Commissie	Middelen van de Unie
C-549/22	Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank	Associatieovereenkomsten
C-565/22	Verein für Konsumenten-information	Consumentenbescherming
T-578/22	EDPS/Europees Parlement en Raad	Institutioneel
C-585/22	Staatssecretaris van Financiën	Belastingen
C-591/22	L	Landbouw en visserij
C-611/22 P	Illumina/Commissie	Mededinging
C-621/22	Koninklijke Nederlandse Lawn Tennisbond	Gegevensbescherming
C-624/22	BP France	Energie
C-625/22 P	Grail LLC	Mededinging
C-638/22 PPU	Zawiadomienie –zastosowanie pilnego trybu	Justitiele samenwerking
C-639/22 C-640/22 C-641/22 C-642/22 C-643/22 en C-644/22	X e.a.	Belastingen
C-658/22	Sąd Najwyższy	Rechtsstaat
C-659/22	Ministerstvo zdravotnictví	Gegevensbescherming
C-670/22	Staatsanwaltschaft Berlin	Strafrecht
C-674/22	Gemeente Dinkelland	Belastingen
C-691/22 en C-692/22	RTL Belgium et RTL BELUX e.a.	Vrijheid van vestiging
C-703/22	CBR	Rijbewijs

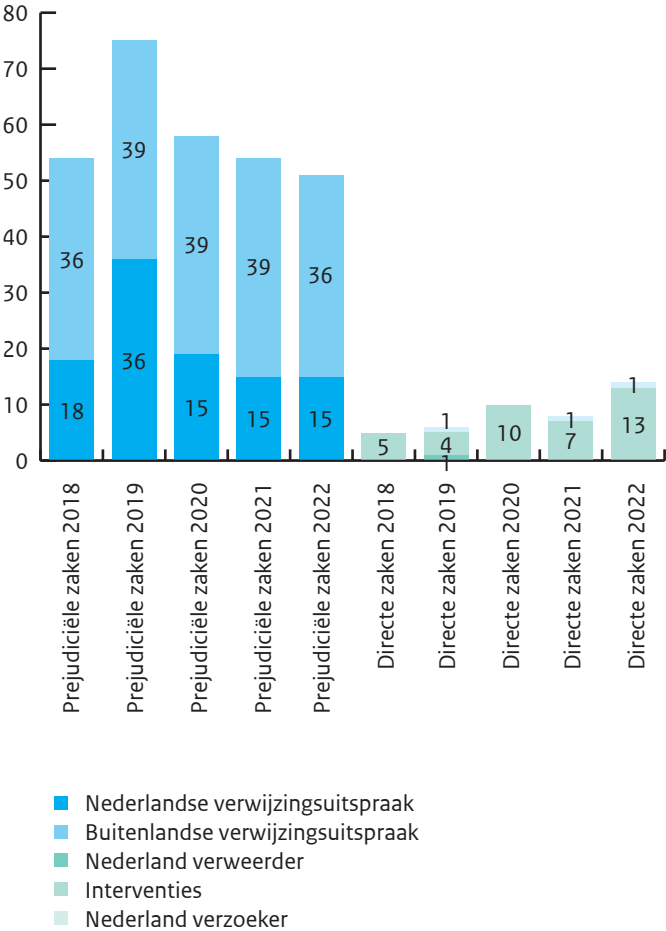
Zaaknummer	Zaaknaam	Trefwoord
C-707/22	Minister van Infrastructuur en Waterstaat en Avrotros	Luchtvaart
C-753/22	Bundesrepublik Deutschland	Grenscontroles
C-769/22	Commissie/Hongarije	LHBTIQ
C-782/22	XX	Belastingen
C-784/22	Solvay Sodi	Energie
C-1/23 PPU	État belge	Asiel en migratie
C-4/23	Asociația Accept	Burgerschap
C-8/23	Conseil national de l'ordre des médecins	Beroepskwalificaties
C-36/23	Familienkasse Sachsen	Kinderbijslag
C-40-23 P	Commissie/Hemweg	Staatssteun
C-44/23 P	PKK/Raad en Commissie	Sancties
C-71/23 P	Frankrijk/CWS Powder Coatings	Voedsel- en waren-regelgeving
C-82/23 P	Commissie/CWS Powder Coatings	Voedsel- en waren-regelgeving

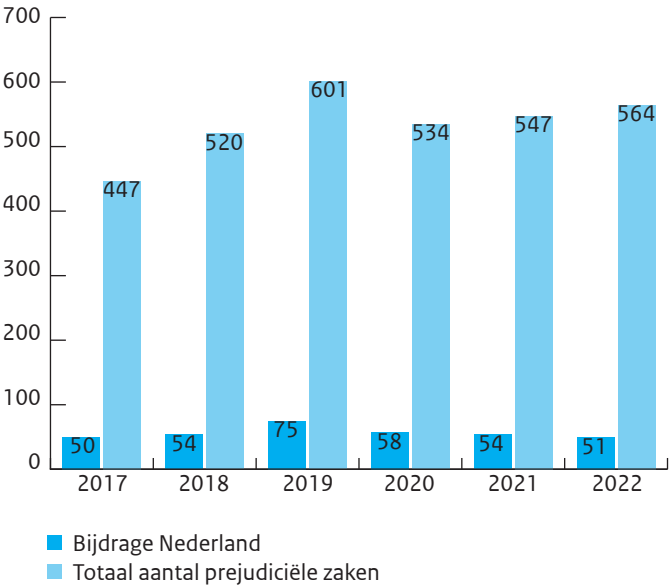
Bijlage 3

Statistieken van de Nederlandse inbreng bij het Hof van Justitie en het Gerecht in 2022

De eerste grafiek is een numerieke weergave van de in hoofdstuk 2 van dit jaarbericht besproken zaken bij het Hof van Justitie (zonder advieszaak A-1/20). Het gaat om zaken waarin in 2022 uitspraak is gedaan door het Hof van Justitie en het Gerecht en waaraan de Nederlandse regering een bijdrage heeft geleverd.

De tweede grafiek toont de relatieve bijdrage van de Nederlandse regering in prejudiciële zaken aanhangig bij het Hof van Justitie. Per jaar wordt de verhouding weergegeven tussen de afgedane prejudiciële zaken waaraan de Nederlandse regering heeft deelgenomen en het totaal aantal prejudiciële zaken dat door het Hof van Justitie is afgedaan.

Ab
ng
sC
Do
ow
Pr
ngl
am
nJ
oD
nei
An
ap
IM
bo
eB
ubl
asc
ual
ap
jeV
ati
ew
Avi
ile)
lgie
Cai
Mc
uni
ntc
sin
anu
me
ioL
Vie
ens
oul
ara
eB
otc
acc
aD
Ra
eto
Ba
lst
Tef
agu
hin
us
ubl
am
oui
tBe
oni
Mc
tM
Sh
ouv
Gu
wC
hel
ng
bal
Cai
liM
mb
mT
aH
Ko
cisc
Pai
Sec
nos
tG
ari
ran
en
arL
mk
am
bui
uB
aki
wa
Ab
on
...A